

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Trap, Jana Helena. Med rdečo zvezdo in rdečim vinom : pogovor s predsednico KSŠSD Jana Trap / Jana Trap ; [pogovarjala se je] Ana Grilc.-** Predsednica Kluba slovenskih študentk in študentov na Dunaju Jana Trap o klubu, politiki in družbenih vprašanjih.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 2-3**
- **Dobra izobrazba je odgovor na vsa vprašanja : avstrijske manjšine.-** Dunaj. Dunajska delovna skupina, v kateri so zastopani Slovenci, Hrvati, Čehi. Slovaki, Madžari in Romi, so na tiskovni konferenci zelo kritično ocenili odgovornost in podporo avstrijske vlade ter zahtevali poleg povišanja podpor še upoštevanje dejavnosti in ogroženosti posameznih skupin.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 4**
- **Zastoj in odprta vprašanja : avstrijska manjšinska politika.-** Dunaj / Celovec. Na "zastoj v narodnostni politiki" so pred dnevi na tiskovni konferenci na Dunaju opozorili predstavniki sosvetov za narodne skupnosti. To so nato storili še člani dunajske delovne skupnosti ARGE Volksgruppen z opozorilom, da se na področju novelizacije Zakona o narodnih skupnostih že pet let ni nič spremenilo.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 4**
- **Olip, Nanti. Nanti Olip odhaja, poudarek izobraževanju : spremembe pri NSKS / Nanti Olip ; [pogovarjal se je] Bojan Wakounig.-** Nanti Olip, doslej poslovodeči podpredsednik Narodnega sveta koroških Slovencev, je od 1. septembra strokovni nadzornik za dvojezični rimskokatoliški pouk na ljudskih in novih srednjih šolah.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 4**
- **Rossmann, Bruno. Za mnoge že dolgo zaželena alternativa : pogovor s kandidatom Liste Pilz / Bruno Rossmann, Alexander Kurasch ; [pogovarjal se je] Emanuel Polanšek.-** Kulturno in jezikovno identiteto narodne skupnosti mora država idejno in materialno močnejše podpirati. Lista Pilz bo to podprla, zatrjujeta Bruno Rossmann in Alexander Kurasch.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 5**
- **Dvakrat po šest izvrstnih predstav : Kulturni dom Pliberk, Šentjanž Center K&K.-** Pliberk. Dviga se zastor 18. gledališkega abonmaja "Pogled dlje" za Podjuno. V Kulturnem domu v Pliberku bo na sporedu pol ducata imenitnih uprizoritev od letos jeseni do vigredi naslednjega leta. Šentjanž. Pripravljen je tudi gledališki abonma Šentjanž, ki se bo začel 18. oktobra s prvo predstavo "Samohranilec" v okviru mednarodnega festivala Mono bene od 17. do 21. oktobra na različnih prizoriščih na Koroškem, med drugim tudi v K&K.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 6**
- **Wakounig, Franc. Geslo tedna je bilo "Dialog - kultura" : Kulturni teden koroških Slovencev / Franc Wakounig.-** Od četrтка 14. do nedelje 17. septembra je v Borovljah potekal Kulturni teden 2017 kot kraj, čas in priložnost srečanja s kulturnim utripom koroških Slovencev in njegovega odkrivanja.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 7**
- **Wakounig, Bojan. Vsakomur iz svoje lepene: koroška premišljevanja : predstavitev pesniške zbirke / Bojan Wakounig.-** Knjiga Lidija Golc: Vsakomur iz svoje lepene. Pesmi. Založba Drava, Celovec. Lidija Golc je izdala svojo tretjo pesniško zbirko z razgledanim pogledom na Koroško in intimnim občutenjem dežele.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 12**
- **Wakounig, Bojan. La Traviata s sodobno sceno o starih temah : premiera v Mestnem gledališču Celovec / Bojan Wakounig.-** Celovec. Prva premiera je odlično uvedla novo sezono v Mestnem gledališču.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 12**
- **Kulmesch, Janko. Korošica, ki živi za ameriške odre in ljubi rojstni Celovec : Nataša Warasch / Janko Kulmesch.-** Nataša Warasch, hči Miše in Filipa Warascha, se je leta 1999 za stalno podala v ZDA, da bi lahko uresničila svojo največjo željo: uveljaviti se na gledališkem področju.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 36 (22. sep. 2017), str. 13**

Primorski dnevnik, Trst

- Predlog, ki ščiti majhne stranke in obenem volilna zavezništva: Italija – zadnji poskus za odobritev novih volilnih pravil. Mešanica proporcionalnega in volilnega sistema. Široka podpora ne jamci odobritve. Primorski dnevnik, št. 221, 22. 9. 2017, str. 1, 3
- (st) »Model Bratina« za senat in tudi za poslansko zbornico: Rim – predlog volilnega zakona. Primorski dnevnik, št. 221, 22. 9. 2017, str. 3
- Sanela Čoralič. »Ne zanimajo me migranti, ampak naše doživljanje migrantskega vala«: intervju – režiser Andrea Segre v kinu Ariston predstavil film L'ordine delle cose. Primorski dnevnik, št. 221, 22. 9. 2017, str. 9

- Za Južne Tirolce dober kompromis, za SSK pa zelo pomanjkljiv predlog : Rim - stališča o osnutku nove volilne zakonodaje : Gabrovec: nobenih zagotovil za ponovno izvolitev Slovencev. Primorski dnevnik, št. 222 (23. sep. 2017), str. 3
- Rudi Pavšič, Walter Bandelj. "Slovenija naj poseže za Slovence v Rimu" : pismo Pavšiča in Bandlja. Primorski dnevnik, št. 222 (23. sep. 2017), str. 3
- Aljoša Gašperlin. Brandi: slovenske jasli na Krasu niso potrebne : Trst - predsednika kraških rajonskih svetov Maja Tenze in De Luisa prejela odklonilen odgovor. Primorski dnevnik, št. 222 (23. sep. 2017), str. 5
- Tamara Blažina. Glede poučevanja slovenščine v Kanalski dolini treba biti bolj konkretni in manj površni. (Odpri tribuna) . Primorski dnevnik, št. 222, 23. 9. 2017, str. 21
- Gorazd Bajc. Nekritična uporaba varljivih virov lahko vodi v ustvarjanje novih krivic: o knjigi Igorja Omerze - Boris Pahor: v žrelu Udbe. Primorski dnevnik, št. 223 (24. sep. 2017), str. 13
- Na udaru tudi italijanska manjšina: Hrvaška – zahteva po referendumu. Primorski dnevnik, št. 225 (27. sep. 2017), str. 13
- V Reziji bodo sredi oktobra odprli kulturno-muzejski center: Gorica – veliko zadovoljstvo SKGZ. Krovna organizacija napoveduje vidne spremembe na svojem vrhu. Primorski dnevnik, št. 225 (27. sep. 2017), str. 4
- (st) Plan A in plan B Slovencev v DS. SSK išče zaveznike v parlamentu: Rim – predlog novega volilnega zakona. V poslanski komisiji podaljšali rok za vložitev popravkov. Primorski dnevnik, št. 226 (28. sep. 2017), str. 3
- Robi Šabec. »Prihodnost človeštva in slovenskega naroda je v socialni solidarnosti ...«: intervju – pisatelj, slavist in teolog Peter Kovačič Peršin o Kocbekovem etosu. Primorski dnevnik, št. 226 (28. sep. 2017), str. 11
- V Sloveniji še težave z izvajanjem dvojezičnosti: Ljubljana – Italijani in Madžari. Primorski dnevnik, št. 226 (28. sep. 2017), str. 18

Primorske novice, Koper

- Petra Mezinec. Zemljišča poddržavili na podlagi neveljavnega zakona iz leta 1947: Hrvaška poddržavila zemljišča slovenskih državljanov. Po sedmih desetletjih nova nacionalizacija. Primorske novice, št. 223, 26.9.2017, str. 1, 3

Delo, Ljubljana

- **Plenković pred svetom branil izstop iz arbitraže. C. R. Delo, 22.09.2017, str. 1**

Združeni narodi. Premier Cerar zaradi Plenkovićevih izjav odpovedal obisk v Zagrebu

New York – Na včerajšnji nastop hrvaškega premiera Andreja Plenkovića v generalni skupščini OZN, v katerem je branil izstop svoje države iz arbitraže, se je nemudoma odzval slovenski premier Miro Cerar in odpovedal že dogovorjeni obisk v sredo v Zagrebu.

V svojem nastopu je hrvaški premier posebno poudaril odločitev arbitražnega sodišča o meji med Slovenijo in Hrvaško ter jo označil za »spodkopavanje mednarodnega prava«. Plenković je sicer zagotovil, da je Hrvaška privržena spoštovanju mednarodnega prava in da verjame, da je treba spore reševati mirno na podlagi mednarodnega prava. Pri tem pa je pomembno, da vse mednarodne razsodbe spoštujejo lastna pravila. »Kompromitiranje nepristranskosti ali neodvisnosti mednarodnih arbitraž ali sodišč kot v primeru arbitraže s Slovenijo, pomeni, da potem njihove odločitve nimajo pravne moči,« je dejal. Takšno kompromitiranje je po njegovih besedah v nasprotju z mednarodnim pravom in Hrvaška naj ne bi imela druge izbire, kot je bil umik iz procesa arbitraže.

Kar je Plenković dejal pred vsemi državami sveta, »skrajno uradno celemu svetu«, pomeni odstop od medsebojnega dogovora, je izjavil Cerar. Izjava, da je za njegovo državo arbitražna odločba nična, »je popolnoma nesprejemljivo stališče, ki onemogoča kakršenkoli pogovor. Srečanje ni več smiselno,« je iz New Yorka v izjavi za RTVS sporočil slovenski premier. Napovedal je, da bo vlada nadaljevala priprave na implementacijo sodbe, in ko bo rok potekel, bo implementacijo tudi izvedla. »Če Hrvaška ne bo sodelovala, bodo nastali problemi. Tega si nihče ne želi,« je dodal.

- **Denar najverjetneje bo. Blaž Močnik. Delo, 22.09.2017, str. 4**

Pouk slovenščine v Kanalski dolini. »Slovenija ne more posegati v vzgojno-izobraževalne sisteme drugih držav«

Ukve – Predsednik deželne komisije Furlanije-Juljske krajine za slovensko manjšino Gianni Torrenti je v sredo obljubil rešitev za Kanalsko dolino, kjer je 250 otrok ostalo brez pouka slovenščine. Slovensko ministrstvo za izobraževanje pa pravi, da na hitro ne more posredovati. Medtem se za prihodnje leto pripravlja poučevanje slovenščine kot drugega jezika na Goriškem in Tržaškem tudi v šolah z italijanskim učnim jezikom.

Razen zagotovil Torrentija za finančno pomoč slovenska manjšina ni dobila nič. Sredstva naj ne bi presežala 20.000 evrov na eno učiteljico, ta pa naj bi kot do zdaj poučevala v vrtcih in šolah v Ukvah, Žabnicah in Trbižu. Komisiji je tudi pojasnil, da so pristojni uradi že zaprosili društvi Planika in Don Mario Cernet kot nosilki prošnje za finančno pomoč, da jo dopolnita. Ukrepjanja Slovenije na žalost ni mogoče pričakovati. Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu je odgovornost prepustilo ministrstvu za izobraževanje, kjer poudarjajo, da ne financirajo zamejskih organizacij, ampak zagotavljajo strokovno podporo zamejskemu šolstvu: »Zamejsko šolstvo je integralni del vzgojno-izobraževalnega sistema sosednjih držav, ki ga v celoti financirajo. Slovenija lahko le skladno z dvostranskimi dogovori in drugimi pravnimi podlagami zagotavlja dodatno strokovno podporo. Slovensko in dvojezično šolstvo v zamejstvu podporo lahko sprejme ali pa tudi ne, na kar ministrstvo ne more vplivati.«

Precej boljše so napovedi za nižje srednje šole z italijanskim učnim jezikom na Tržaškem in Goriškem, kjer bodo prihodnje šolsko leto začeli slovenščino poučevati kot drugi jezik. Najprej poskusno in na šolah, kjer bo dovolj interesa. »Slovenščina mora postati del sistema izobraževanja. Poznavanje več jezikov je bogastvo, dobro pa je ne nazadnje spomniti, da je

Furlanija-Juljska krajina dežela s posebnim statutom prav zaradi prisotnosti jezikovnih skupnosti,« pravi deželna odbornica za izobraževanje Loredana Panariti.

- **Za dogovor sta potrebni dve strani. Gostujoče pero: dr. Laris Gaiser, geopolitični analitik in predsednik Slovenskega panevropskega gibanja. Delo, 22.09.2017, str. 5**

Slab izkupiček arbitraže. Meja z južno sosedo bo še nekaj let odprto bilateralno vprašanje

Natanko tako, kot je napovedal moj predhodnik na mestu predsednika panevropskega gibanja dr. France Bučar, se je arbitražna med Slovenijo in Hrvaško na koncu izkazala za izredno slabo kupčijo. Namesto da bi postala sredstvo za stabilizacijo regije in umiritev notranjepolitičnih strasti, smo izgubili veliko ozemlja in ljudi in ostali brez ključne zahteve arbitražnega procesa: neposrednega dostopa do mednarodnih voda.

Dobili smo razsodbo, ki je vlada ne more implementirati, saj sta v življenju za dogovor vedno potrebni dve strani, Slovenija pa je ostala sama. Kot v času socializma, ko je bila sodba pečat režimske volje in se je ni smelo kritizirati, je tudi danes debata o vsebini arbitražne razsodbe prepovedana. Pomembno jo je spoštovati, ne glede na škodo, ki jo je utrpela država.

Forma mora zakriti substanco

Vlada Mira Cerarja je pri končni razsodbi pričakovala pozitiven razplet. Zato ni imela pripravljenih rezervnih scenarijev za strateško komuniciranje z javnostjo in s tujimi državami. Ko se je zavedela dejanskega poraza na mednarodnem sodišču, se je zabarikadirala v bran »vladavine prava« in preusmerila pozornost na domnevne pridobitve v Piranskem zalivu.

Na žalost smo tudi tam v resnici izgubili ves južni breg Dragonje z vasicami in teoretično možnost neposrednega dostopa do mednarodnih voda na morju. Vlada se obnaša, kot da bi vodila jugoslovansko zunanjo politiko v času hladne vojne. Vendar smo se takrat na pomembnost OZN in vladavine prava sklicevali, ker je bilo to sredstvo za povečanje relativne moči srednje sile oziroma omejevanje svobode veselil. Takratni diplomati so dobro vedeli, da v realpolitičnem svetu mednarodne politike štejejo moč, povezave in prijateljstva, a so igrali za dimno zaveso vladavine prava, da bi si zagotovili večjo učinkovitost zunanje politike, kot bi jo sicer Jugoslavija lahko dosegla zgolj na podlagi lastnih zmogljivosti. Na žalost pa danes za sklicevanjem slovenske vlade na vladavino prava ne stoji nič drugega kot obupana in osamljena država. Za vsebino sporazuma o arbitraži in končni razplet bodo politiki odgovarjali pred zgodovino. Pahor in njegovi strokovnjaki so izoblikovali dokument (odgovornost zanj pa nato z referendumom prevalili na državljane), ki je – kot so med branjem razsodbe 29. junija poudarili sami arbitri – napisan nestrokovno.

Zgodovinska odgovornost bo utemeljena tudi na podlagi vsebine memoranduma, s katerim je ministrstvo za zunanje zadeve pod vodstvom Karla Erjavca predstavilo naša stališča. Slovensko panevropsko gibanje je vložilo potrebne zahteve za odstranitev oznake tajno z vseh dokumentov, s katerimi smo se branili v Haagu. Potem ko je Hrvaška v teku procesa dobila dostop do vseh navedenih aktov, ni prav nobenega varnostnega ali diplomatskega razloga, da bi še naprej ostali tajni za državljane, ki so z odobritvijo sporazuma vladi podarili mandat.

Mandatar ima pravico vedeti, kako je pooblaščenec branil njegove pravice. Prav tako ima mandatar pravico vedeti, zakaj sojenje, za katero je plačal sedem milijonov evrov, ni pripeljalo do končne rešitve problema ter zakaj je Slovenija danes mednarodno tako izolirana. Če v teku sojenja Karl Erjavec ne bi s svojo izjavo na velenjski televiziji in poznejšo prisluškovalno afero Hrvatom ponudil izgovora za izstop iz arbitraže, bi danes imeli dokončno in zavezujočo razsodbo, ne glede na vsebino. Žal tega nimamo in meja z južno sosedo bo tako še nekaj let odprto bilateralno vprašanje.

Ministri in premierovi strahovi

Kot je nekoč dejal kancler Metternich, »dogodke, ki jih ni mogoče preprečiti, je treba usmeriti«. Ob izbruhu škandala bi se Miro Cerar moral rešiti zunanjega ministra. Takrat se je Erjavec tako bal lastne prihodnosti in se zavedal odgovornosti, da se je skrival v Franciji.

A predsednik vlade se je še bolj bal izgube oblasti ob morebitnem odhodu Desusa iz koalicije, s tem pa je zapečatil dokončni propad arbitraže. Dogodka ni usmeril. Izkazal se je za povprečnega sledilca namesto za državnega voditelja. Hrvatom ni podaril žrtvenega jagnjeta, da bi jih poskušal pridobiti nazaj, Erjavca pa ni kaznoval za njegovo objektivno odgovornost. Naredil je škodo državi in se v istem trenutku zameril zgodovini. Arbitražni postopki se lahko prekličejo le, če se tako odločita obe vpleteni strani, in ker se mi nismo, sodnikom ni preostalo drugega, kot da nadaljujejo, a to tako, da močno nagradijo hrvaška stališča. Po eni strani so morali dokazati, da sodba ni bila vnaprej pisana na kožo Sloveniji, po drugi pa posredno kaznovati naše vedenje ter Zagrebu ponuditi možnost, da se z zakasnitvijo vrne v igro na podlagi sprejemljivih izhodišč za hrvaški državni interes. Čeprav s tem krši 7. člen sporazuma o arbitraži, ki zahteva dokončno rešitev spora, razsodba v predzadnjem členu skriva pleonastičen stavek, na podlagi katerega je zavezujoča le, če ali dokler se strani ne dogovorita drugače. Če bomo še naprej vztrajali pri implementaciji razsodbe – ki je za nas negativna –, namesto da bi pogajalska izhodišča vrnili na stanje na dan 25. junija 1991, kot nam narekuje ustavna listina, se bo Hrvaška nekega dne res dogovorila s Slovenijo, a šele, ko na MZZ ne bo več Erjavca oziroma bo na Gregorčičevi druga vlada. V normalnih demokracijah bi bil Karl Erjavec že na smetišču politike. Pri nas, kjer je glavni cilj oblasti oblast sama po sebi ter sta politikom državni interes in javno dobro tuja pojma, se Erjavec vede kot glavni akter, saj se zaveda svoje – trenutne – notranjepolitične izsiljevalske moči. Zaradi njega je danes Slovenija ena najbolj osamljenih držav v Evropi.

Vljudnost, ne zaveznitvo

Noben, prav noben tuj predstavnik, ki smo ga povabili v Ljubljano ali v zadnjih mesecih srečali v tujini, ni zavzel jasnega stališča v prid naši državi. Po prijaznih stavkih splošne podpore vladavini prava so vsi poudarili upanje, da bomo našli dogovor v skladu z dobrimi sosedskimi odnosi. Še EU je jasno povedala, da nima sredstev za rešitev spora in da verjame v bilateralni dogovor. Zavezniki in partnerji so nas zapustili, ker že šest let nimamo zunanje politike. Če bi ZDA za veleposlanika v Ljubljani še vedno imele komunikativnega Mussomelija, bi bilo danes javno znano, kako negativno nastrojen je naš glavni severnoatlantski zaveznik zaradi izjav, s katerimi je pred nekaj tedni Erjavec užalil njegove senatorje.

Če k temu še dodamo, da smo v zadnjih šestih letih vodili popolnoma neuravnoteženo strategijo, se petindvajsetkrat sestali s predstavniki Kremlja in niti enkrat z Belo hišo, ni težko razumeti, zakaj se je naklonjenost Washingtona iz Ljubljane obrnila v smer Zagreba. Niti Sveti sedež nam ne more pomagati. Tamkajšnji tajnik za odnose z državami, Paul Gallagher, se je v času

Blejskega foruma sestel z Erjavcem. Njegova stališča je uradno vzel na znanje, a bolj zgovoren je bil naslednjega dne časopis Italijanske škofovske konference, ki je na naslovnici krivil Slovenijo za negativno politiko do migrantov. Diplomatski odgovor na naše prošnje po pomoči. Od Avstrije, h kateri smo se zatekli nekaj dni po objavi razsodbe, si tudi težko obetamo podporo, saj je Erjavec znan po kritiziranju sposobnosti in inteligenčnega dometa tamkajšnjega zunanjega ministra – morebitnega bodočega kanclerja – Sebastiana Kurza.

Pred napadanjem ali kritiziranjem tujih predstavnikov suverenih držav bi moral naš šef diplomacije pogledati, kaj je sam naredil za svojo. Erjavec je bil še pod Janševo vlado umaknjen s pogajanj s Hrvaško glede Ljubljanske banke; ohromil je diplomatsko mrežo, s tem ko je zaprl številna predstavništva v tujini; v tujih državah je imenoval številne dvomljive konzule, ki so danes vpleteni v dokazane finančne malverzacije; vodil je izredno negativno kadrovske selekcije, s katero je nagrajeval poslušne in oportunistične diplomate; v šestih letih se ni udeležil enega samega bilateralnega srečanja z našimi najpomembnejšimi partnericami; ni se udeležil nobenega srečanja pomembnejših mednarodnih think tankov, v katerih se krojijo smernice zunanjih politik in se navezujejo stiki; zaradi očitnega jezikovnega primanjkljaja ni nikoli vzpostavil osebnega sodelovanja s tujimi voditelji; iz istih razlogov ni nikoli odločno ali aktivno branil interesov Republike Slovenije v svetu Evropske unije; odobril in kril je izredno velike, nepotrebne stroške najemnin diplomatskih rezidenc; nikoli ni krojil ali vodil evropske politike, za katero je odgovoren vse od leta 2012 po ukinitvi službe vlade za evropske zadeve; nikoli ni izvajal zunanje politike, ki mu jo narekuje strateški dokument o ZP naše države.

Sodila jim bo zgodovina

Od prvega dne Erjavčevega ministrovanja je naša država izgubljala mednarodne prijatelje, zaveznike, gospodarske povezave, ugled in kredibilnost. Ne glede na diplomatsko prijaznost je Slovenija v tem trenutku mednarodno najbolj izolirana in nevladna članica Unije. Minister je kriv za to, da celotna diplomatska mreža – sestavljena iz dobrih strokovnjakov – zaradi pomanjkanja vizije in znanja poveljnika deluje neučinkovito.

Primer arbitraže je pokazal nizko kakovost naše celotne vodilne elite. Če bomo zaradi njih resnično izgubili velik del slovenskega ozemlja in številne državljane, jim bo sodila zgodovina na podlagi dokumentov in izjav, ki so jih dali v tem obdobju. Ampak državljani imajo pravico razumeti, kako danes politiki zlorabljajo njihovo zaupanje in pasivnost, še bolj pa, kako to vpliva na usodo prihodnjih generacij.

Če povzamem besede Williama Shakespearja, še noben filozof ni mirno prenašal zobobola. Obdobje, v katerem so idioti vodili slepe in so zaprti v orehovi lupini mislili, da so kralji sveta, bo nekega dne minilo. Toda od zadnje Janševe vlade naprej je imel vajeti našega mednarodnega obstoja več čas v rokah Karla Erjavca. Zaradi škode, ki jo je minister naredil slovenskemu narodu v zadnjih letih, zaradi neizvajanja zunanje politike in zaradi zlorabe položaja v prid svojim notranjepolitičnim igricam bi moral odgovarjati pred ustavnim sodiščem. Takšen razplet je v teh okoliščinah in sestavi državnega zbora utopičen, a kot je nekoč dejal dr. France Bučar: slovenski narod ni skupnost mentalno zaostalih ljudi.

- **Hrvaški udarec pod pasom v New Yorku. Sebastijan Kupušar. Delo, 22.09.2017, str. 6**

Generalna skupščina ZN. Predsednik vlade Miro Cerar je odpovedal dogovorjeni obisk v Zagrebu

New York – Hrvaški premier Andrej Plenković je včeraj za govorniškimi odrom Združenih narodov obtožil Slovenijo, da je kriva za propad arbitražnega postopka in da je spodkopala mednarodno pravo. Slovenski premier Miro Cerar je v New Yorku nemudoma sporočil, da odpoveduje napovedan obisk v Zagrebu.

Arbitražni sporazum je senca, ki je ves čas visela nad obiskom slovenske vladne delegacije v ZDA, kljub hkratni poti obeh delegacij v New York in hrvaškimi čestitkam Slovincem za zlato košarkarsko medaljo. Po torkovem kratkem srečanju obeh premierov ob robu splošnega zasedanja 72. generalne skupščine ZN se je zdelo, da se je ozračje nekoliko razelektrilo, saj sta potrdila slovenski vladni obisk v Zagrebu.

Toda včeraj je Plenković za govorniškimi odrom ZN pred vsem svetom obtožil Slovenijo, da je »kompromitirala nepristranskost in neodvisnost mednarodnih arbitraž in sodišč, zato Hrvaški ni preostalo drugega, kot da se umakne iz arbitražnega procesa«.

Presenečeni Cerar

Miro Cerar je bil na vrsti dva govornika za hrvaškim premierom, a svojega pripravljenega govora ni spreminjal, ampak je ohlapno dejal, da Slovenija priznava temeljno vlogo vladavine prava in mednarodne zakonodaje. Prvo neuradno sporočilo delegacije je bilo, da se v »hiši miru pove konkretno, ne pod pasom«. Kasneje je Cerar priznal, da ga je nastop hrvaškega kolega presenetil, je pa poudaril, da palača Združenih narodov ni oder za reševanje dvostranskih vprašanj, prav tako se ni hotel spustiti na -pobalinsko raven.

Zato pa je nemudoma odpovedal obisk v Zagrebu. »Premier [Andrej] Plenković je očitno odstopil od najinega dogovora in pred vsemi državami na svetu povedal, da Hrvaška šteje arbitražno odločbo za nično, kar pomeni, da pogovor v Zagrebu ni smiseln,« je dejal, a v isti sapi poudaril, da »Slovenija ostaja odprta za dialog«. Zanj mora Hrvaška sicer izpolniti določene pogoje, predvsem priznati veljavnost arbitražne pogodbe. Slovenska stran je poleg tega menila, da bo mednarodna diplomacija temeljito analizirala vse izrečeno, zato bo v prihodnjih dneh zanimivo slišati odzive.

Nezaželena smer

Posebej ostro je izzvenela obtožba hrvaškega premiera, da je Slovenija z nespoštovanjem mednarodnega prava preplašila ostale države, da bi reševale spore s pomočjo tretje strani. Cerar je na to odgovoril z odločnim zagotovitvom, da je naša stran v postopku sicer naredila napako, a je »pet neodvisnih članov arbitražnega razsodišča menilo, da ta ni bistveno vplivala na postopek in se to lahko nadaljuje brez škode za obe strani«. Zato sprejeta rzsodba velja, kar ugotavljajo evropska komisija in države članice Evropske unije ter »je ne nazadnje mednarodni in civilizacijski standard«.

Ob očitno ne ravno skladnem pristopu našega premiera in zunanjega ministra Karla Erjavca do pogajanj s Hrvaško je Cerar vse dni med obiskom svetovne organizacije poudarjal, da mora naša država ubrati potrpežljiv in diplomatsko pameten pristop ter ne sme prekiniti dialoga s Hrvaško ali si privoščiti nepremišljenih dejanj.

Toda Plenkovičev nastop mu ne pušča veliko izbire, tako da je včeraj ugotovil, da se državi podajata v smer, ki »smo si je najmanj želeli«. Po njegovih besedah bo naša država nadaljevala postopke za uresničitev arbitražnega sporazuma in bomo pripravljene na njegovo uveljavitev.

- **Grožnje španskega premiera. Z. R. Delo, 22.09.2017**

Katalonija Pozivi k stalni mobilizaciji

Barcelona – Zagovorniki samostojne Katalonije nadaljujejo proteste proti preprečitvi za 1. oktober napovedanega referenduma o neodvisnosti Katalonije. Po sredini aretacijah in racijah v Barceloni so ponoči pozvali volivce k »stalni mobilizaciji«, čeprav jih je španski premier Mariano Rajoy v sredo zvečer pozval, naj se odpovejo -referendumu. Več tisoč Kataloncev je v sredo protestiralo v Barceloni, potem ko je španska policija v racijah v več vladnih uradih in na ministrstvih aretirala 14 predstavnikov regionalnih oblasti. Preiskali so tudi sedež radikalne leve stranke Cup, ki v parlamentu podpira separatistično vlado in aktivno sodeluje tudi pri pripravi referenduma. Policisti so zasegli tudi 10 milijonov referendumskih glasovnic. Po poročanju BBC je vhod v katalonsko notranje ministrstvo do poznega večera blokiral okoli 40.000 ljudi.

Nove demonstracije so se začele opoldne pred katalonskim prizivnim sodiščem v Barceloni. Po pisanju barcelonskega dnevnika La Vanguardia se je na začetku protestov zbralo več sto ljudi, ki so pozivali k izpustitvi aretiranih. Protestniki so med drugim vzklikali »Svoboda za priprte«, »Neodvisnost« ter »Ven, ven, ven španska zastava«. Španski premier Mariano Rajoy je v sredo zvečer v televizijskem nagovoru znova pozval Katalonce, naj ustavijo priprave na sporni referendum, in požugal, da »je vlada pripravljena uporabiti vsa sredstva«, da zatre separatiste. »Projekt odcepitve nima prihodnosti,« je dejal v času, ko se na ulicah redno zbere po več tisoč Kataloncev, ki hočejo stran od Španije. Pozval jih je tudi, »naj odnehajo, preden se zgodi kaj hudega«. Katalonski regionalni vladi je ukazal, naj za vedno preneha »nepokorščino in stopnjevanje radikalizma«. »Še vedno je čas, da se izognemo večjim težavam,« je poudaril.

Voditelj katalonske regionalne vlade Carles Puigdemont je v sredo obtožil Madrid, da je v Kataloniji z izvajanjem niza ukrepov za preprečitev referenduma uvedel »de facto izredne razmere«.

- **Faust za avstrijsko nobelovko. Delo, 22.09.2017, str. 28**

Svet so ljudje

Avstrijska pisateljica in leta 2004 Nobelova nagrajenka za literaturo Elfriede Jelinek je prejemnica letošnje prestižne nemške nacionalne gledališke nagrade faust. Nagrado, ki dobitniku ne prinese denarja, ampak velja za najpomembnejšo gledališko nagrado v Nemčiji, ji bodo izročili 3. novembra na gala večeru v osrednjem gledališču v Leipzigu.

Žirija Nemškega odrskega združenja (Deutsche Bühnenverein), ki na zvezni ravni združuje nemška gledališča in orkestre ter zastopa njihove interese, v njej pa sodelujejo direktorji ali ravnatelji uglednih nemških gledaliških in opernih hiš, je sedemdesetletni avstrijski pisateljici namenila nagrado za življenjsko delo, saj je po mnenju članov pustila neizbrisne sledi v nemški literaturi, gledališču in filmu, predvsem pa je glas, ki ga ni mogoče preslišati, in avtorica, ki od začetka ustvarjanja velja za 'provokativno'. O svojem pisateljskem opusu je Elfriede Jelinek povedala: »Moja dela so omejena na analitični in polemični opis strahot resničnosti.«

Nemška nagrada Avstriji se zdi pričakovana: pred leti je v drami Zimsko potovanje obravnavala afero, v katero je bila vpletena koroška banka Hypo Alpe Adria. V njej je brez dlake na jeziku spregovorila tudi o svojem odnosu do očeta, za avstrijske medije pa povedala, da dela na njeno željo ne bo postavilo na oder nobeno avstrijsko gledališče. Za avstrijske odre, je takrat dodala, nima več namena pisati. »Razlog, da ne uprizarjajo mojih iger, ni v teatru, temveč v meni. Tu si ne želim ničesar več. Ne morem več prenašati sovraštva, ki buta vame, kjerkoli se pojavi moje ime.« Delo je uprizorilo Münchensko gledališče Kammerspiele.

Lani so prav tako v Münchnu- krstno izvedli njeno novo dramo Jeza, v kateri postavi na oder pariški teroristični napad na uredništvo satirične revije Charlie Hebdo in trgovino s košer hrano, v njej pa nastopijo tudi Wutbürger, besni meščani, ki bentijo zoper priseljence in po njihovem mnenju nesmiselne javne arhitekturne projekte. Ob lanski sedemdeset-letnici Elfriede Jelinek je gledališki kritik revije Spiegel Wolfgang Höbel zapisal, da so njene drame iz zadnjega desetletja in pol z asociativnostjo pomembno vplivale na režijsko prakso nemških gledaliških režiserjev, ki veljajo za avtorje postdramskega gledališča. Seznam uprizoritev njenih del kaže, da jih največ igrajo na skandinavskih odrih, v Franciji in gledališčih v vzhodni Evropi, redko pa na ameriških in drugih anglofonih odrih. Nils Tabert, urednik založbe Rowohlt Theater Verlag, je dejal, da so odrska dela Elfriede Jelinek, dobitnice Büchnerjeve in Heinejeve nagrade, ta hip v tujini največkrat izvajana dela avtorja, ki piše v nemškem jeziku.

Nagrada faust v več kategorijah – režija, igra, koreografija, ples, scenografija, kostumografija – podeljujejo od leta 2006, nagrade za življenjsko delo pa ne podelijo vsako leto. Lani so jo namenili režiserju in pisatelju Hansu Neuenfelsu, pred dvema letoma pa jo je prejel operni pevec Franz Mazura.

V slovenščino so prevedeni romani Elfriede Jelinek Učiteljica klavirja (režiserju Michaelu Hanekeju je po dolgem premisleku pred leti dovolila, da se loti filmske adaptacije njenega najbolj znanega romana), Ljubimki in Naslada, tudi drame princes Smrt in deklica I–V, na slovenskih odrih pa so uprizorili njeno prvo dramsko delo Kaj se je zgodilo potem, ko je Nora zapustila svojega moža, ali stebri družb, kasneje tudi Drame princes, Veliko gradbišče, monodramo Jackie, pred tremi leti pa je v SNG Maribor gostovalo gledališče Schauspielhaus Leipzig z njeno dramo Angel uničenja.

- **Nediplomatski Plenkovič potrdil strahove, da dialog ni mogoč. Zoran Potič. Delo, 23.09.2017, str. 1**

Hrvaška. Škandal v Združenih narodih, ki si ga je privoščil hrvaški premier – Šokirana slovenska politika

Ljubljana – Kmalu po tem, ko je hrvaški premier Andrej Plenković na generalni skupščini Združenih narodov (OZN) končal nastop, je slovenski premier Miro Cerar sporočil, da preklicuje svoj odhod v Zagreb, dogovorjen za 27. september:

»Njegova stališča o ničnosti arbitraže onemogočajo pogovore v Zagrebu.«

Zunanji minister Karl Erjavec je v New Yorku ocenil, da so, potem ko je Andrej Plenković oblatil Slovenijo in mednarodno sodišče pred svetovno javnostjo, spoznali in dobili dokaz, da dialog ni mogoč. Erjavec je napovedal, da bo zunanje

ministrstvo slovenskim diplomatom posredovalo navodilo, naj vsem vladam predstavijo vzroke za odpoved obiska slovenskega premiera v Zagrebu.

Predsednik državnega zbora Milan Brglez označuje nastop hrvaškega premiera za nepojmljiv, sam govor pa kot posmeh mednarodnemu sodišču in žalitev Slovenije, arbitražnega sodišča in arbitrov. O napredku priprav na implementacijo arbitražne sodbe naj bi na odboru za zunanjo politiko (OZP) razpravljali prihodnji teden.

Cerar je v New Yorku poudaril, da je Slovenija še vedno odprta za dialog, vendar so ga presenetile izjave Andreja Plenkovića na forumu, ki ga on sam ni želel obremenjevati z dvostranskimi problemi. Glede na Plenkovićeve izjave je postalo jasno, da Hrvaška odstopa od dogovora o srečanju v Zagrebu. V glavnem mestu sosednje države so bili odzivi hrvaške politike mešani. Nekdanji zunanji minister Davor Ivo Stier (HDZ) je izjavil, da Cerar z odpovedjo sestanka pošilja napačno sporočilo, da Slovenija očitno ni pripravljena na dialog, Cerarjevo potezo pa da je mogoče razumeti v kontekstu predvolilnega obdobja. Kritično stališče je zavzela nekdanja zunanja ministrica Vesna Pusić, ki meni, da je bil Plenkovićeve nastop škodljiv, kontraproduktiven in nediplomatski. »Zaradi tega nastopa se zmanjšujejo možnosti za civilizirano iskanje rešitve s Slovenijo. Na generalni skupščini se tako ne govori, Cerarju pa potem ni preostalo drugega, kot da srečanje odpove,« je ocenila Vesna Pusić.

- **Ob svetem nikoli. Saša Vidmajer. Delo, 23.09.2017, str. 1**

Tema dneva

Dolgo preigravanje, ali bo predsednik vlade Miro Cerar odšel v Zagreb, prvič po razglasitvi arbitražne sodbe, ki je Hrvaška ne priznava, se je končalo z odpovedjo. Zaradi izjav premiera Andreja Plenkovića v generalni skupščini Združenih narodov to ni več smiselno, je povedala uradna Ljubljana. Med državama je kitajski zid. Ena vztraja, da arbitraža ne obstaja, druga se pripravlja na implementacijo rabsodbe, ki je sama ne more uveljaviti. Zdi se, da je spor rešljiv ad Kalendas Graecas, kot so Grki označevali nemogoče misije, tisto, kar se ne bo zgodilo nikoli.

Lahko se zgražamo, ker je predsednik hrvaške vlade v Palači narodov napadel mednarodno sodišče, tribunal pravnih eminentov in sodbo kot pristransko. Hrvaško nepriznavanje odločbe je necivilizirano. Toda v konfliktu, ki je sledil razglasitvi arbitražnega senata, je tudi slovenska stran naredila več napak.

Ni znala tiho, sistematično, diplomatsko delovati v ozadju in ustvarjati razumevanja za slovenska stališča na mednarodni ravni. Raje je pograbila priložnost mednarodne konference, jo instrumentalizirala za svoj cilj, razlago bilateralnega spora o uveljavitvi rabsodbe. Slovensko poučevanje z odra blejskega strateškega foruma je seglo čez rob; državni vrh je spor povzdignil na neprimerno raven, temu je sledila Hrvaška. Tudi Cerarjevo nenehno kolebanje, ali bi odšel v Zagreb ali ne, ne da bi bili izpolnjeni pogoji za dialog, je bilo neustrezno.

Zdaj je mali spor, preveč nepomemben, da bi se z njim ukvarjali veliki, postal nadležen. Postajamo država, obsedena z eno zunanjepolitično temo. Slovenija je vse bliže Hrvaški – obe pestujeta svoje nacionalizme in etatizme – v času nastajanja novih konstelacij na celini jo dvostranski spor oddaljuje od nastajajoče jedrne Evrope.

- **Plenkovićeve nastop v OZN je Slovenijo šokiral. Zoran Potič, Željko Matić, P. Ž. Delo, 23.09.2017, str. 3**

Hrvaška. Milan Brglez: Žogica je na strani Hrvaške, naj preide od besed k dejanjem in se začne vesti kot članica Evropske unije

Ljubljana, Zagreb – Izjave hrvaškega premiera Andreja Plenkovića na generalni skupščini Združenih narodov (OZN) v New Yorku so slovensko politiko šokirale, zato prevladuje prepričanje, da je bila odpoved že dogovorjenega srečanja v Zagrebu logična.

Potem ko je Plenković v OZN dejal, da je odločitev arbitražnega sodišča o poteku meje med Slovenijo in Hrvaško primer spodkopavanja mednarodnega prava, je premier Miro Cerar odpovedal obisk v Zagrebu. Dileme v zvezi s sestankom, za katerega so se dolgo dogovarjali, sta premiera rešila prav v New Yorku. Po naših informacijah je Cerar privolil v sestanek, čeprav dnevni red srečanja ni bil ne usklajen ne dogovorjen. Plenkovićeve izjave je Cerar označil za kršitev dogovora, ki sta ga sprejela pred dnevi, ko sta se dogovorila za zagrebško srečanje: »S tem, ko je dejal, da je arbitražna sodba nična, je od dogovora odstopil. To je za Slovenijo popolnoma nesprejemljivo stališče, ki ne omogoča pogovora v Zagrebu.«

Odpoved srečanja logična poteza

V tej odločitvi ga je podprl predsednik državnega zbora Milan Brglez (SMC), ki je Plenkovićeve nastop označil za »nepojmljivega«. Besede hrvaškega premiera so v posmeh Stalnemu arbitražnemu sodišču v Haagu, ki velja za najstarejši forum za mirno reševanje sporov, je prepričan Brglez. Še bolj šokantno pa je, dodaja, da je Plenković pred vsemi državami sveta postavil v negotovost temeljno načelo mirnega reševanja sporov. S tem ni užalil le Slovenije, ampak tudi vse druge države, mednarodne institucije, arbitražno sodišče in arbitre, je dejal Brglez. »V ozračju nezaupanja, ki ga je ustvarila Hrvaška, pogovori o implementaciji arbitražne odločbe niso mogoči. Premier Cerar ni imel druge izbire. Zdaj je žogica na hrvaški strani, sosedu bo morala preiti od besed k dejanjem in se vesti, kot se vedejo države EU,« je prepričan Brglez. Predsednik odbora za zunanjo politiko (OZP) Jožef Horvat (NSi) razume odpoved srečanja v Zagrebu kot logično Cerarjevo potezo. »Nastop Plenkovića v Združenih narodih me je močno zaskrbel, ker je bil s svojimi sporočili kontradiktoren. Po eni strani poudarja, da je Hrvaška zavezana spoštovanju mednarodnega prava, po drugi pa se s svojimi stališči postavlja v vlogi rabsodnika nad mednarodno sodišče. Vztrajanje pri stališču, da je sodba kontaminirana in da zato izstopajo, nas lahko močno skrbi,« pravi Horvat. Ker bo v nekaj dneh minila polovica mandata od šestih mesecev, ki ga je arbitražno sodišče navedlo kot obdobje za implementacijo sodbe, bo Horvat prihodnji teden sklical nadaljevanje seje OZP, ki so jo prekinili 29. junija.

Diplomatski odzivi

»To, kar počne Hrvaška, je čisto sprenevedanje, od včeraj tudi na najvišji politični ravni,« so se visoki diplomatski viri odzvali na nastop Plenkovića v OZN. V ozadju je po takšnih ocenah želja Zagreba, da bi Slovenijo prikazal kot državo, ki zavrača dialog. »Hrvaška samo ustvarja vtis, da je pripravljena na dialog, v resnici pa zavrača izvrševanje mednarodne rabsodbe, ki ima učinek na zakonodajo EU,« so povedali viri. Po tej logiki je jasno, da se iz dialoga, ki ne bi potekal na temo uresničevanja arbitražne sodbe, ne more razviti nič. Viri ponavljajo, da načelo vladavine prava vključuje spoštovanje odločitev sodišč in

arbitraž. Ponovno Plenkovićevo govorjenje o kompromitiranosti arbitraže obravnavajo kot nesmiselno, saj je o vseh očitkih skladno s svojimi pristojnostmi in postopki že odločilo arbitražno sodišče. Ravnanje Plenkovića ocenjujejo tudi kot »potiskanje samega sebe v kot« in »dejanje iz obupa«. Diplomatski viri menijo, da v Bruslju velja zadeva za nedvoumno. Ker je čas za implementacijo arbitražne odločitve do konca leta, naj bi evropska komisija prve korake naredila januarja.

Plenković presenetil tudi Hrvate

Včerajšnji govor premiera Andreja Plenkovića pred generalno skupščino OZN je presenetil mnoge na Hrvaškem. Vsebina izjave ni presenetljiva, saj so v zadnjih mesecih takšno mnenje izrekli že velikokrat, presenetljiva sta le čas in kraj. Oster govor je sledil pohvalam na račun Slovenije in samega Cerarja. Plenković je večkrat poudarjal, kako pomembni so zagrebški sestanek ter prijateljski in dobri sosedski odnosi s Slovenijo in Cerarjem osebno, celo nekoliko smešno je poudarjal, »da sta oba priletela z istim letalom, nastanila sta se v istem hotelu, videvata se v foajeju, čestital mu je zaradi zlate kolajne v košarki« in podobno.

»Slabo sporočilo Slovenije«

Tega, da bodo odnosi s Slovenijo glavna tema njegovega nastopa pred generalno skupščino OZN, ni bilo mogoče sklepati niti iz njegovega intervjuja, ki ga je imel dan pred tem. Ko so ga vprašali, o čem bo govoril, je omenil »pomembna svetovna dogajanja, podnebne spremembe, terorizem in varnost v Evropi«. Zakaj je postala Slovenija najpomembnejša tema, zaradi česar je Cerar odpovedal svoj obisk v Zagrebu, lahko samo ugibamo.

Nekdanji zunanji minister Davor Ivo Steir (HDZ) je povedal, da je pričakoval takšen Plenkovićevo nastop, odpoved obiska v Zagrebu pa je označil za »slabo sporočilo, saj Slovenija ni pripravljena na dialog«. Steir, ki je tudi sam sodeloval v pripravah na arbitražni postopek, pravi, »da je Slovenija neutemeljeno pričakovala, da se bo zaradi spremembe oblasti spremenilo tudi mnenje o arbitraži, z odpovedjo dialogu pa bo Slovenija dodatno spodkopala svoj ugled v mednarodni skupnosti«. Na Hrvaškem po tem, ko je Juncker izjavil, da »ne misli, da bi bilo vmešavanje Evrope v spor modro in koristno«, vse bolj prevladuje mnenje, da Slovenija nima tako močne podpore za uveljavitev arbitražne sodbe, kakor trdi. To pa vsaj delno pojasnjuje, zakaj Hrvaška trmoglavo vztraja pri »ničnosti sodbe pokvarjenega in kompromitiranega sodišča«. Trdno Plenkovićevo stališče podpira tudi opozicija, vendar je vodja SDP Davor Bernardić presodil, da mora povedati, da je »Plenković lagal, ko je trdil, da bo spor rešil na srečanju s Cerarjem«.

- **Erjavec: Odločna politika do Hrvaške. Sebastijan Kopušar. Delo, 23.09.2017, str. 3**

New York – Slovenski minister za zunanje zadeve Karl Erjavec je v New Yorku, kjer se je udeležil 72. zasedanja generalne skupščine Združenih narodov, poudaril, da mora naša država nadaljevati odločno politiko do Hrvaške. Izrazil je zadovoljstvo, ker je slovenski predsednik vlade odpovedal obisk v Zagrebu.

Četrtek nastop predsednika hrvaške vlade Andreja Plenkovića, ki je za govornico Združenih narodov okrivil Slovenijo za propad arbitražnega sporazuma med državama, kaže, da v južni sosedni ni iskrene želje po reševanju vprašanja o meji skladno z odločitvijo arbitražnega sodišča. Predsednik vlade Miro Cerar je zato ravnal povsem razumljivo, ko je odpovedal obisk v Zagrebu prihodnji teden, saj bi ta bil velika napaka, je prepričan Erjavec. »Moje stališče se je potrdilo. Nasprotoval sem temu, da Plenković pride v Ljubljano, predvsem zato, ker je imel znana stališča, da arbitražna odločba sploh ne obstaja,« je dejal.

Slovenski diplomatski mreži je tako poslal navodilo, naj veleposlaniki obiščejo zunanja ministrstva držav in natančno pojasnijo vzroke za takšno slovensko odločitev. Zunanji minister hkrati poudarja, da mora naša država nadaljevati priprave na uresničitev arbitražnega sporazuma povsod, kjer to lahko naredi brez sodelovanja Hrvaške, saj se bomo tako izognili morebitnim obtožbam, da tudi mi nismo pripravljeni na njegovo uresničevanje. »Ker evropska komisija podpira implementacijo arbitražne odločbe, pričakujem tudi, da bo evropska komisija opravila mediacijo med državama,« je v New Yorku dejal Erjavec.

Včeraj je opozoril tudi na hrvaško četrtkovo slovesnost ob 25. obletnici sprejema v Združene narode, ko so gostom delili zemljevide, na katerih je meja zarisana po sredini Piranskega zaliva. »Sem eden od politikov z največ izkušnjami, kar zadeva odnose med Hrvaško in Slovenijo, vemo pa tudi, kaj se je že dogajalo v preteklosti v primeru dogovora Drnovšek-Račan, NLB in terana. Slovenska zunanja politika mora zato biti trdna in odločna, ker so nas sicer vedno pripeljali žejne čez vodo,« je dejal minister. Po njegovih besedah prav tako ni več nesoglasij o tej temi znotraj naše vlade, »od včeraj sva (s premierom Cerarjem) poenotena«.

- **Plenkovićevo partija kart z visokim vložkom. Gostujoče pero: Borut Šuklje, mednarodni svetovalec, Agencija za strateške študije. Delo, 23.09.2017, str. 5**

Hrvaška-Slovenija. Cerar je moral odpovedati obisk v Zagrebu; in samo na takšen odziv Plenković ni računal

Predsedniku hrvaške vlade, Andreju Plenkoviću, se je prve dni prejšnjega tedna, pravzaprav povsem na njegovi polovici, v sredo, 13. septembra, zgodilo tisto, česar se vsak politik najbolj boji. Vsebina njegovega novega načrta odnosov s Slovenijo je bila razkrita vsaj dan prej, kot je želel. Pa se to ni zgodilo ne zaradi diplomatske nespretnosti ne zaradi morebitne notranje politične zarote. Vzrok je bil veliko bolj preprost.

Napovedi in svarila akademika Rudolfa

Tistega dne je bilo v zagrebškem tedniku Globus objavljeno avtorsko besedilo akademika Davorina Rudolfa o neboleči rešitvi mejnega spora s Slovenijo. Seveda bi ga lahko razumeli zgolj kot naključno pisanje vplivnega hrvaškega profesorja mednarodnega prava morja in nekdanjega zunanjega ministra ter veleposlanika, a bi se zmotili. Akademik Rudolf je namreč tudi ključni udeleženec vseh dosedanjih preobratov v pogajanjih med Slovenijo in Hrvaško, prav tisti svetovalec hrvaških predsednikov, ki je vedno znal določiti točko, ko je bilo treba pogajanja prekiniti ali odpovedati. Pa ne mislim samo na razmeroma brezobziren ultimat danes pokojnemu predsedniku vlade Ivici Račanu, da se mora javno odpovedati že parafiranemu sporazumu o meji, ki sta ga dosegla s slovenskim kolegom Janezom Drnovškom; mislim predvsem na akademikovo pismo, ki ga je septembra 2009 poslal takratni hrvaški premierki, Jadranki Kosor. Sporočil ji je, da nepreklicno odstopa z mesta predsednika mešanega dela hrvaško-slovenske komisije za pripravo osnutka sporazuma o rešitvi mejnega

spora s Slovenijo, ter jo obvestil, da je njen dogovor s takratnim slovenskim premierom Borutom Pahorjem za Hrvaško nesprejemljiv in nevaren.

Samo nekaj dni kasneje, ko ga je Kosorjeva želela dobesedno omehčati in ga imenovati za svojega osebnega svetovalca, ji je v zavrtnitvi njenega snubljenja tudi povedal, da dela veliko napako. Ter pojasnil, da bo morebitne nejasnosti v postopku arbitraže lahko reševalo samo arbitražno sodišče, in ne državi, ki imata spor, saj ne bosta mogli imeti vpliva. Da zato nimajo prav posebne teže enostranske izjave, sprejete v hrvaškem parlamentu, ter, kar je bilo ključno, da bosta morali tako Hrvaška kot Slovenija po izreku razsodbe izvesti arbitražno odločitev v celoti. In da sam pri tej izdaji ne želi sodelovati.

Zato tudi ni pretirano reči, da se je z Rudolfovim izrecnim nasprotovanjem sporazumu Kosor-Pahor začel tudi čas iskanja možnosti hrvaškega izstopa iz arbitraže.

Od Slovenije k BiH ...

Osem let kasneje, v začetku prejšnjega tedna, je Plenković napovedal, da bo v četrtek, 14. septembra, na nujni posvet sklical predsednike vseh hrvaških parlamentarnih strank. Tema sestanka naj bi bila samo ena: odnosi s Slovenijo. Vprašanju, kaj bi lahko bilo toliko drugačnega in novega, da je treba povabiti k premisleku tako širok krog udeležencev, so sledili bolj ali manj skrivnostni namigi, da ima Plenković velik načrt, ki pa ga mora najprej predstaviti vabljnemu zboru. In takoj je sledilo mnenje, da se morda le pripravlja odločitev o spoštovanju razsodbe mednarodnega arbitražnega sodišča.

Razlogi, ki naj bi vodili k takšnemu sklepu, so se zdeli povsem racionalni. Hrvaška bi se s takšno politično odločitvijo izognila nevarnosti izgube ugleda v mednarodni skupnosti zaradi nespoštovanja mednarodnopravnih obvez ter obenem odstranila dvome o svoji verodostojnosti in oceni, da bi lahko podobno ravnala tudi glede drugih mednarodnih pogodb. Hkrati bi z dokončnim zaprtjem mejnega vprašanja s Slovenijo sosednja država dobila prostor za neprimerno bolj zapletena in prav toliko teže rešljiva ter obenem z zgodovino vojn obremenjena mejna vprašanja tako z Bosno in Hercegovino kot s Srbijo in Črno goro.

Če so priprave rešitev o meji z zadnjima državama v popolnem mirovanju in se jim v Zagrebu tudi izogibajo, pa zahtevajo občutljiva nerešena mejna vprašanja z Bosno in Hercegovino takojšen odgovor. Najprej zaradi odprte državniške polemike o morski meji med državama ter skorajda neverjetne zgodbe, da je bil Franjo Tuđman, ko je leta 1999 podpisal mejni sporazum z bosanskim predsednikom Alijo Izetbegovićem, zaveden in prevaran. Ter da je celotno akcijo vodil sarajevski geodet, Radovan Vuletić, ki naj bi, ko so hrvaški kolegi, s katerimi so skupaj označevali mejno črto, malicali, z brcanjem premikal mejni kamen na enem od otočkov Veliki in Mali Škvoji in s tem omogočil veliko mejno prevaro v škodo Republike Hrvaške. Danes, ko želi Hrvaška graditi pelješki most in z njim mimo bosansko-hercegovega ozemlja v Neumu neposredno povezati jug Hrvaške, se seveda vrstijo pozivi Sarajeva, da je v skladu s podpisanim in seveda v hrvaškem saboru nikoli ratificiranim sporazumom Tuđman-Izetbegović pred začetkom gradnje najprej treba določiti mejo med državama, torej tudi na morju. Pri tem v Zagrebu pričakujejo zajetna evropska sredstva, potrebna za izvedbo projekta. Tudi iz tega povsem specifičnega, tokrat finančno merljivega razloga ni mogoče zgolj odlagati težav z Bosno in Hercegovino.

... in od Donave nazaj do morja

Svoj obisk Hrvaške je potrdil tudi srbski predsednik Aleksandar Vučić. Pričakovati je, da če je imel doma pogum odpreti notranjo razpravo o statusu Kosova, bo želel odpreti tudi vprašanje meje, zlasti na reki Donavi, s Hrvaško. Prav iz teh razlogov se je lahko zdelo razumno, da morda želi Plenković na sestanku s predsedniki vseh parlamentarnih strank pragmatično predlagati priznanje arbitražne sodbe o določitvi meje s Slovenijo.

Pa ni moglo biti tako. Hrvaška kratko malo ne more spremeniti notranjepolitičnega soglasja in odklonilnega stališča do razsodbe arbitražnega sodišča. Tudi zaradi bojzani, da bi lahko tako v Beogradu kot v Sarajevu – ter posledično tudi v Podgorici – predlagali institut mednarodne arbitraže kot pomoč pri reševanju mejnih sporov. Pa to ni edini in ključni vzrok. Sedanji državni sekretar na slovenskem zunanjem ministrstvu, Iztok Mirošič, mi je prve dni aprila pojasnjeval vrsto posledic, ki so bile povezane s sodbo arbitražnega sodišča glede Južnokitajskega morja, in možne vzporednice s takrat še pričakovano sodbo glede Slovenije in Hrvaške. Ko danes ponovno berem svoj zapis najinega pogovora, pridem do ključnega dela. Mirošičeva ocena je bila, da Hrvaška arbitražne sodbe ne bo priznala ter da bo predlagala nov bilateralni dogovor o soupravljanju Piranskega zaliva, ki bo izključeval slovenski neposredni stik z mednarodnimi vodami.

Mislím, da je bila Plenkovićeva namera ob sklicu sestanka predsednikov vseh parlamentarnih strank prav ta. Predlog Sloveniji o soupravljanju zaliva. Pa ga je prehitel akademik Rudolf. Vzrok je bil res kar se da preprost. Tednik Globus, v katerem je izšlo njegovo avtorsko besedilo, ima datum petek, 15. septembra 2017. V resnici pa je bil dostopen že dva dni prej, torej tudi dan pred sestankom, napovedovanim s takšno pomembnostjo.

Rudolf je ocenil, da lahko oba predsednika vlad – Plenković kot gostitelj in Cerar kot gost – na predvidenem zagrebškem sestanku, skrbno varovani datum je bil takrat še torek, 26. septembra, ob kavi in v petih minutah dosežeta rešitev.

Skupni ribolov

Vsebina te rešitve, ki naj bi se več kot dve desetletji skrivala in izmikala vsem pogajalcem, naj bi bila razmeroma preprosta. Državi naj bi se le dogovorili o skupni udeležbi pri izvajanju najvišje suverene oblasti v Piranskem zalivu. V mednarodnem pravnem jeziku se takšna skupna oblast na nekem območju imenuje kondominij ali solastništvo. Pomeni, da zaliva ne bi niti delili, niti ne bi teritorialno pripadal ne Sloveniji ne Hrvaški, niti ne bi bil eksteritorialen. V onih petih minutah bi se torej, tako meni Rudolf, predsednika vlad dogovorila o novi bilateralni kondominijski pogodbi med Slovenijo in Hrvaško. Seveda prav zaradi objave dan kasneje, v četrtek, 14. septembra, Plenković tega ni mogel več ponavljati. Zato se je zatekel k znani tezi o soglasju vseh parlamentarnih strank, da ostajajo pri odločitvi hrvaškega sabora o ničnosti in nepriznanju arbitražne sodbe ter da bodo potrebni novi bilateralni pogovori s Slovenijo, ki bi se lahko začeli z novim sporazumom o pravici skupnega ribolova v Piranskem zalivu. Pa je bil ta dostavek hitro pozabljen, saj so bili udeleženci sestanka obveščeni, da ta del o ribolovu ureja že avgusta 2001 sprejet sporazum o obmejnem prometu in sodelovanju, ki med drugim v enem od svojih delov dovoljuje slovenskim ribičem izlov do višine Vrsarja. Ter da je prav ta del tisti, ki ga nobena hrvaška vlada ne priznava in ga tudi nikoli ne bo priznala.

Zato je Plenković zgolj poudaril, da je treba začeti nove medsebojne pogovore in da je arbitražna razsodba za Hrvaško nesprejemljiva.

Samo nekaj dni kasneje, v torek ta teden, sta se ob robu zasedanja generalne skupščine OZN sestala premiera Plenković in Cerar ter sporočila, da bo predsednik slovenske vlade v sredo, 27. septembra, obiskal Zagreb. Prav nič iz tega sporočila ni kazalo na dobro. Prav nasprotno, bilo je jasno, da za sestanek takšnega obsega niso izpolnjeni niti minimalni pogoji. Seveda je v diplomaciji vsak pogovor potreben in zato tudi dober, toda le, če je določen predmet razprave. Plenković je v New Yorku ponovil samo, da je treba vprašanje meje s Slovenijo reševati z novimi dvostranskimi pogajanj.

To ponavljanje je najprej komentiral predsednik države Borut Pahor, s tezo, da bi že privolitev, da smo se pripravljene pogovarjati o implementaciji arbitražnega sporazuma z novo dvostransko pogodbo, pomenila, da je pravna vrednost razsodbe bistveno oslabiljena. Nato so sledili Plenkovičev govor pred generalno skupščino in njegove ocene o Sloveniji in nesprejemljivosti arbitražnega sporazuma. Njegova ocena je bila, da mu bo premier Cerar najverjetneje, govoril je namreč za njim, repliciral ter da bo pri tem tudi ostalo. Da pa je dogovor o zagrebškem obisku dokončen in neprestavljiv. Newyorški nastop hrvaškega predsednika je bil načrtovan, skrbno je bila umeščena tudi vsaka posamična beseda o ničnosti arbitražnega sporazuma. Po tem govoru in njegovi vsebini bi morebitni Cerarjev državniški obisk Zagreba in pogovori s predsednikom hrvaške vlade dobili povsem drugačen pomen. To ne bi bili več pogovori ne o implementaciji sodbe arbitražnega sodišča ne o načinu uresničitve sporazuma, temveč pogovori, po katerih bi imel predsednik hrvaške vlade obilo vzrokov za sporočila, da se začena čas novih pogajanj o soupravljanju Piranskega zaliva. Miro Cerar je moral odpovedati zagrebški obisk. In samo na takšen odziv Plenković ni računal. Za Republiko Slovenijo je mejno vprašanje s Hrvaško z arbitražno razsodbo dokončno rešeno. Zagrebu je preprosto treba pustiti čas, da bo to lahko priznal.

• **Financiranje znanosti ni sindikalistično vprašanje. Tekst: Roman Jerala. Prof. dr. Roman Jerala, Kemijski inštitut Delo, Sobotna priloga, 23.09.2017, str. 21**

Ponavljjanje dejstva, da je financiranje znanosti v Sloveniji od leta 2012 pomembno in nesorazmerno upadlo glede na druge družbene sektorje, najbrž ni več potrebno. Prav tako vsaj na deklarativni ravni vlada konsenz, da je znanost treba financirati bolje kot doslej. Razlike pa nastanejo pri tem, kako se dojemata vloga znanosti in iz tega sledeči sklep o samo deklarativni (oz. minimalni) ali dejanski vsebinski podpori znanosti.

Prejšnji teden se je zgodil pomemben dogodek, ki je šel mimo splošne javnosti precej neopazno. Pred odborom državnega zbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino so problem financiranja znanosti predstavili predstavniki Organizacijskega odbora shoda za znanost in predlagali sklep o povečanju financiranja znanosti za 20 in 40 milijonov v letih 2017 in 2018 ter nato dvig financiranja na 1 odstotek BDP v letu 2019. Večina poslancev, članov odbora, je predlog zavrnila – kot kaže, na podlagi koalicijskega ali strankarskega dogovora. Predlog so podprli le predsednica odbora Mirjam Bon Klanjšček ter poslanca Janko Veber in Luka Mesec. Ni pomagalo, da je predsednica odbora omenila, da je bil ravnokar brez težav sprejet sklep o dodatnem financiranju bolnišnic v višini 136 milijonov, čeprav ni bil predviden v proračunu.

Tisto, kar je bolj šokantno, je, da predloga povečanja ni podprl niti predstavnik matičnega ministrstva za izobraževanje, znanost in šport! Da se ministrstvo ne strinja niti s tem, da financiranje znanosti doseže vsaj obseg iz leta 2009, ampak se zavzema za (zelo) počasno rast, kaže, da znanost nikakor ni prioriteta tega ministrstva niti vlade in da jo dojemajo zgolj kot še enega proračunskega porabnika. Znanstvenikom ni razumljivo, kako da se ministrstvu ne zdi pomembno, da se čim prej nadomesti izjemen padec financiranja in nato poskrbi za stabilno rast. Popolnoma jasno je, da bomo 30-odstotno zmanjšanje sredstev zelo dolgo nadomeščali s 3-odstotno letno rastjo. Še več, predlog ministrstva o ukinitvi programskega financiranja in njegova nadomestitev z inštitucijskim financiranjem v novem predlogu zakona bo status quo v znanosti samo še bolj zabetoniral. Določen manjši delež financiranja inštitucij (npr. 20-odstotni) je vsekakor na mestu zaradi možnosti ustanavljanja novih skupin in podpore perspektivnih smeri. Namesto temeljite mednarodne evalvacije programskih skupin kot osnovnih raziskovalnih enot ter na tej evalvaciji temelječi prerazporeditvi obsega financiranja želi ministrstvo prenesti odgovornost na vodstva raziskovalnih organizacij. O tem imamo znanstveniki zaradi številnih primerov uzurpiranja moči različnih dekanov in direktorjev, ne glede na posledice za kvaliteto inštitucije, skoraj brez izjem odklonilno stališče. Ta predlog prav tako ni usmerjen v nagrajevanje najbolj propulzivnih raziskovalnih organizacij, ampak v ohranjanje stagnacije. Bojim se, da je k vrtisu poslancev o znanosti kot še eni sindikalistični interesni skupini pripomoglo tudi argumentiranje nekaterih predstavnikov znanosti na seji odbora, ker sta bili med poglavitnimi problemi omenjeni negotova finančna podpora in želja po zmanjšanju deleža kompetitivnega, na razpisih temelječega financiranja.

Znanosti ne financiramo zato, da bi znanstveniki imeli plače, ampak zaradi rezultatov raziskav, s katerimi se moramo primerjati s svetom. Mislim, da lahko zelo obširno razložimo številne koristi znanosti za slovensko družbo in dosežke, ki jih slovenska znanost dosega v zadnjem času. Upam, da bi člani parlamentarnega odbora bolj prepričali predstavitev dosežkov in vpliva slovenske znanosti, vizije družbe znanja, vloge znanosti v globalno konkurenčni družbi ter na drugi strani o zastareli infrastrukturi in o pomanjkanju priložnosti za usposabljanje motiviranih študentov kot pa argumenti sindikalistov.

Zagotovo znanost potrebuje dolgoročno stabilno financiranje odličnih in produktivnih znanstvenih skupin. Vendar kvaliteto znanosti v vseh razvitih državah presojajo prek mednarodnih recenzij. Kljub številnim problemom z recenzijami, s katerimi se srečujejo povsod po svetu, pa odličnih skupin ni strah kvalitetnega preverjanja. Iskanje sredstev za raziskave je usoda raziskovalcev povsod po svetu. Problem pa je, če je obseg financiranja tako nizek, da tudi odlični projekti ne dobijo podpore. Ni dvoma, da so tudi pri nekaterih znanstvenikih še rezerve, vendar je to pogosto posledica resigniranosti zaradi občutka nemoči. Če je za nekatera področja, npr. celo za kemijo, ki je ena temeljnih ved z veliko dodano vrednostjo za gospodarstvo, število prijavljenih projektov več kot 10-krat večje od razpoložljivih sredstev, potem nam je jasno, da že lep čas sveti rdeča luč. Enako velja tudi za znanstveno opremo, kjer delamo čudeže z opremo, ki je stara 17 let in več. Ko pa gre za mesta za mlade raziskovalce, vse kaže, da smo se kar sami postavili v Evropo druge hitrosti.

- **Če se tvoj priimek začne s Č, Š ali Ž, si kot znanstvenik v težavah. Dr. Frane Adam, sociolog in publicist, Ljubljana.**

Pisma PP 29. 23.9.2017. Sobotna priloga, 23.09.2017, str. 29-30

Delo, 2. septembra

Dr. Mitja Žagar, raziskovalec na Inštitutu za narodnostna vprašanja ter član Znanstvenega sveta ARRS, je na komentar v mojem kratkem pismu bralcem odgovoril kar s še enim obsežnim člankom. Morda pa ni odgovarjal meni – tega namreč nikjer ne omenja – temveč je le svoje trditve iz prejšnjega članka skušal bolj pojasniti. Kakor koli že, v novem članku korigira svojo trditve o nepotrebnosti upoštevanja bibliometričnih kazalcev (zlasti citatov). Zdaj pravi, da so primerni tudi za nekatere discipline v družboslovju in humanistiki. Ni pa bibliometrija primerna za nekatere druge vede oz. discipline, ker »ne zajema vseh relevantnih objav in ne meri kakovosti«. Vendar ne pove, za katere discipline/vede naj bi šlo. Seveda ni točno, da monografije niso upoštevane, so, tako pri Scopusu kot pri Web of Science (WoS). Vendar je res, da sta obe bazi (iz katere povzema Sicris baza) šele na začetku in imata zelo pomanjkljiv nabor monografij. Problem je tudi v tem, da ARRS ni odkupila pravic za uporabo Book Citation Index v okviru WoS, kar zadeva Scopus pa ni jasno, ali se pri nas upošteva citirane monografije iz te baze. Sicer se citirane monografije dobi v Google Scholar (kjer pa je treba biti zelo previden).

Morda dr. Žagar ne ve, toda obe omenjeni citatni bazi, na kateri se opira Sicris, ne zajemajo vseh »relevantnih« objav, temveč le tiste, ki so objavljene v revijah (in drugih publikacijah) in ki jih ti dve bazi uvrstita (indeksirata) na podlagi določenih kriterijev v svoj seznam. Med temi revijami je nekaj takih, ki izhajajo pri nas, nekatere objavljajo v slovenščini (recimo Slavistična revija ali Teorija in praksa).

Glavni problem pa naj bi bil v tem, da naj bi avtorji, katerih priimki se začenjajo s šumniki (kot je navedeno v naslovu) imeli težave. Pisec članka ne pojasni, zakaj naj bi prihajalo do težav, namiguje pa, da šumnikov ne pozna angleška abeceda in so zato njihova dela menda neupoštevana. Ti raziskovalci, da morajo »na ARRS vedno dokazovati svoje citate« oziroma jih izbežati na plano. To je precej zanimivo. Za katere citate gre? In kako se upoštevajo, če niso zabeleženi v Sicris bazi? Pogoj za vodjo projekta/programa v okviru družboslovja je pet citatov (v naravoslovju 200), ki morajo biti zabeleženi v Sicris bazi. Pregledal sem, ali imajo avtorji s priimki, ki se začenjajo s Š, Č in Ž, res težave oziroma ali jih je težko najti. Sploh ne.

Poglejmo priimek Žagar, takoj dobimo v Scopus bazi, ki jo upravlja britanska založba Elsevier (in potem v Sicris bazi) raziskovalko na področju medicine, ki ima 1280 citatov. Njen priimek lahko vpišemo kot Zagar ali Žagar. Če vemo še druge podatke (ime, afilicijo), se takoj odpre okno, ki pokaže število objav in citatov. Podobno dobimo, če iščemo priimke na Č in Š. Torej, ne bo držalo, kar pravi Mitja Žagar. Citata ni, ker ga še nihče ni citiral. Seveda so še druge citatne baze (že omenjena Google Scholar ali ResearchGate) ali pa so citati v drugih (neindeksiranih) publikacijah. Prav tako poznamo v Scopusu in WoS sekundarne citate (ko so citirajoča dela v indeksiranih publikacijah, citirana pa ne). Morda Žagar misli na te citate? Na žalost se ne upoštevajo.

Kar zadeva pa delitev denarja za raziskovanje in državno financiranje, pisec na dolgo in široko opisuje, kako si zamišlja institucionalno evalvacijo. Morda ne ve, da imamo pri nas trenutno 930 raziskovalnih organizacij ter 1530 raziskovalnih skupin. Glede na tempo, v katerem dela ARRS v zadnjih letih, bi za tako evalvacijo potrebovala najmanj 10 let. Če pa resno vzamemo Žagarjeve predloge o panelih in kdo vse bi se jih udeležil ter kakšni stroški bi pri tem nastali, bi na ta način že kmalu zmanjkalo denarja za raziskovanje. To pa je že posebna tema, ki bi jo bilo treba tudi obdelati.

- **V Kanalski dolini ostajajo brez pouka slovenščine. Alenka Trop, Komenda. Pisma PP 29. 23.9.2017. Sobotna priloga, 23.09.2017, str. 30**

Delo, 15. septembra

Ta naslov v Delu že sam po sebi dovolj nakaže veliko problematiko Slovencev v Furlaniji, ki jih italijanska oblast zavestno ignorira s tem, da jim tudi letos ni dodelila finančnih sredstev za plačilo učiteljice, ki bi 289 otrok v vrtcih in osnovnih šolah v Ukvah, Žabnici in Trbižu poučevala vsaj eno do dve uri tedensko naš slovenski jezik.

Zgrozilo me je ob misli, da se naša država ne zaveda, kako je pomembno, predvsem za ljudi ob meji in rahlo onstran nje, da jim matična država daje oz. zagotavlja delček tistega, kar je vsem našim otrokom, živčim v Sloveniji, omogočeno vsak dan. Kje je tu državotvornost in obveza vseh tistih institucij, organov ali posameznikov naše oblasti, ki očitno svojega dela niso opravili, kot bi ga bilo treba, oz. ga sploh niso opravili? Sprašujem ministra g. Gorazda Žmavca iz Urada vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je še pred kratkim protokolarno sedel na odprtju kulturnega tedna v Borovljah, ali je njegov delovni domet le sedeti in se udeleževati raznih prijetnih dogodkov v bližnjem in daljnem zamejstvu in po svetu, saj nobenih njegovih konkretnih prizadevanj za rešitev omenjene težave ni bilo moč zaslediti, kot je razvidno iz članka in izjav Anne Wedam, predsednice Sveta slovenskih organizacij za videmsko pokrajino ter Walterja Bandlja. Pri tem je sramotno predvsem to, da so zatajili tudi posamezni slovenski člani znotraj Deželne posvetovalne komisije za slovensko jezikovno manjšino, ki ni podprla odobritev sredstev.

Prav tako sprašujem tudi gospo Majo Makovec Brenčič, kot ministrico za izobraževanje v sedanji vladi, ali ne čuti, da bi lahko oz. morala nastopati pri rešitvi tega problema z iskanjem sredstev za financiranje učenja slovenščine? Saj gre samo za borih 20.000 evrov, za stroške ene učiteljice, in navsezadnje – ali ni najpomembnejše, da se s tem ne siromaši ali popolnoma izgubi bogastvo slovenskega jezika v narodnostno pisani skupnosti Kanalske doline? V primeru arogance do tega problema si gospa ministrica nikakor ne zasluži kandidature s podporo SMC za predsednico vlade, saj že s to nedejavnostjo pokaže, da ji je vseeno do usode slovenskega (maternega!) jezika.

Ne nazadnje pa je lahko sram vso vladajočo garnituro – ne samo predsednika vlade in zunanjega ministra, da z našo manjšino ravna kot Italijani, drugič Avstrijci, kot svinja z mehomo, mi pa se držimo vseh strogih načel, financiranj in dosledne uporabe dvojezičnosti in vseh obmejnih področjih, namesto da bi uporabili načelo recipročnosti, da damo, kar dobimo, sicer ne damo. Če pa ne dobimo sredstev za naše ljudi od tistih sosednjih držav, kjer živijo naše manjšine, pa ali res ne premoremo toliko pokončnosti in ponosa na slovenski jezik, da bi podprli naše Slovence tam čez in to ne samo v Argentini, ampak predvsem na s Slovenijo tesnih mejnih območjih, kjer je tiho potujčevanje skozi politiko zategovanja finančnega pasu najbolj perfidna oblika zatiranja slovenstva?

Zbudite se že politiki, ki ste na oblasti, in ne samo govoriti pred volitvami, potem se pa obnašate kot slepi in gluhi. In kje je v tej zgodbi predsednik države Borut Pahor? Ah, seveda, to ni v njegovi pristojnosti, bo najbrž dejal, pa tudi sicer je trenutno prezaposlen s ponovno kandidaturo za predsednika »vseh Slovencev«.

- **V Kanalski dolini ostajajo brez pouka slovenščine. Andrej Rant, Ljubljana. Pisma PP 29. 23.9.2017. Sobotna priloga, 23.09.2017, str. 30**

Delo, 15. septembra

Samo časopis Delo, ne pa RTV, je po zaslugi Blaža Močnika objavil grozljivo dejstvo o kratenju osnovnih človekovih pravic otrokom v Kanalski dolini, da se jim ukinja minimalni eno- ali dveurni pouk slovenščine na teden, ker Furlanija - Julijska krajina letos ne bo več plačevala ene učiteljice slovenščine, ki je prej poučevala otroke (ne le slovenskih staršev) v vrtcih in osnovnih šolah v Ukvah, Žabnicah in Trbižu. Letos se je k pouku slovenščine prijavilo 289 otrok. Škandal brez primer in to v srcu Evrope! Zakaj se takoj ne odzove vlada, premier Miro Cerar? Kje je predsednik Borut Pahor, ki je pri vsaki procesiji zraven? Naj kaj ukrenejo. Nismo jih volili za paradiranje, štejejo dejanja! Kje je minister za Slovence po svetu Žmavc? Če ne opravlja svojega dela, naj spoka in prihrani davkoplačevalski denar. S tem bi zlahka pokrili teh 20.000 evrov, kolikor stane plačilo pouka slovenščine. Kam vodi popolna brezbržnost slovenskih voljenih organov oblasti do pouka otrok v slovenščini v obmejnih krajih, vidimo na Madžarskem, nas je lani skozi vse leto opozarjala gospa Valerija Pergar. V Monoštru boste težko našli še koga, mlajšega od 35 let, ki še govori slovensko. Kaj počne dr. Maja Makovec Brenčič, ministrica za znanost in izobraževanje, ki zdaj celo kandidira za predsednico države? Kaj počno naši preljudi in zlasti predragi evropski poslanci Bogovič, Peterle, Fajon, Tomc, Zver, Vajgl in drugi? Lahko bi v evropskem parlamentu izpostavili problematiko kršenja jezikovnih človekovih pravic slovenskim otrokom v Italiji. Zakaj se ne odzovejo številne nevladne organizacije, ki so tako glasne pri kršenju »človekovih pravic« tujcem, azilantom, prebežnikom? Če so vlade za pokrivanje bančne luknje dajale milijarde davkoplačevalskega denarja, naj vlada Mira Cerarja takoj odobri ubogih 20.000 evrov za plačilo učiteljice v Kanalski dolini. Žalostno je, da ko proslavljamo 70 let vrnitve Primorske k matični domovini, izgubljam Slovence, ki bi to kljub meji radi ostali. Jih je domovina prezrla in izbrisala?

- **Ogrožena slovenska mesta. Blaž Močnik. Delo, 25.09.2017, str. 4**

Italija. Težava zaradi novega volilnega zakona

Trst – Slovenska manjšina v Italiji je v pismu predsednikoma poslanske zbornice in senata v Rimu naslovila pismo, v katerem opozarja na težavo novega volilnega zakona, ki da lahko iz omenjenih ustanov sistematično odstrani predstavnike slovenske manjšine. »Kot je verjetno znano, bi morali doseči pravično uresničitev črke še zlasti pa duha zakona, ki zadeva zaščito slovenske manjšine v zvezi z njenim olajšanim zastopstvom,« sta v skupnem pismu opozorila predsednika krovnih slovenskih organizacij Walter Bandelj iz Sveta slovenskih organizacij (SSO) in Rudi Pavšič iz Slovenske kulturno-gospodarske zveze (SKGZ).

Priprava zakona je v sklepni fazi, vendar nista zaznala prave pozornosti do problema, čeprav je bilo opravljenih veliko sestankov, med drugim tudi na vladni ravni. »Še zlasti ni bilo nobenega regulativnega odziva, kar povzroča veliko zaskrbljenost in precejšnje nezadovoljstvo med državljani in volivci, pripadniki slovenske narodne skupnosti v Furlaniji - Julijski krajini. A to ne zadeva samo slovenske manjšine, ampak tudi celotno deželno skupnost in njeno raven demokracije. Pravica jezikovnih manjšin do političnega predstavnštva sodi v krog pravic, predvidenih v mednarodnih sporazumih in dokumentih Sveta Evrope.«

Manjšina želi, da bi nov volilni zakon omogočal izvolitev slovenskega predstavnika v poslanski zbornici in senatu. Pavšič in Bandelj sta se s podobnim pismom na slovenskega predsednika Boruta Pahorja obrnila že spomladi in obvestila še vlado, zunanje ministrstvo in konzulat. »To je sramota tudi za slovensko državo, saj se doslej ni še nihče oglasil,« je dejal Bandelj. V pismu manjšinski organizaciji opozarjata, da nova pravila zmanjšujejo možnost izvolitve slovenskih kandidatov. »Če ne bomo dosegli bistvene spremembe volilnega zakona, ne bo imela slovenska manjšina, glede na velikost volilnih okrožij in sistema preferenc, nobene možnosti, da bi izvolila svojega parlamentarnega zastopnika. Če ne bomo našli rešitve za predstavnštvo slovenske manjšine v italijanskem parlamentu, bi bila to nemajhna kršitev pravic in bi lahko povzročila tudi diplomatski spor s Slovenijo, kar bi načelo odlične odnose med državama.«

- **Jezik – moj, tvoj, naš ... Gostujoče pero: dr. Lucija Čok, raziskovalka večjezičnosti in medkulturnosti.**

Delo, 25.09.2017, str. 5

Pred dnevom evropskih jezikov Pomembno je znati, učiti se in razvijati vse vrste jezikov

Jezik ni le spoznavno in komunikacijsko sredstvo, je veliko več. Jezik in kultura, ki je z njim neločljivo povezana, zaznamuje etnične, politične in družbene posebnosti ljudi, ki ga uporabljajo in se z njim identificirajo. Z jezikom oblikujemo odnose, razmerja in pripadnost v določeni družbeni skupnosti. Pri tem gre torej tudi za jezikovno medkulturno komunikacijo, ki je poleg obvladovanja jezikovnih znanj in spretnosti najbolj antropološko označeno sredstvo sporazumevanja.

Angleščina je premalo

Ne gre le za kulturo sporočanja v danem trenutku, gre za udejanjanje vsebin, pomena teh vsebin, razmerij in odnosov med govorniki, ki se uresničujejo ob soočanju resničnosti, ki nas obdajajo. Le kaj so sporočili naši košarkarji ob prejemu zlatega odličja v Carigradu z besedami »Ponosen sem, da sem Slovenec«? Sporočili so, koliko in kako pripadajo narodu, ljudem, skupini, ki ji je uspelo doseči visoki cilj ob solidarnosti in tovarištvu manjše skupine ljudi enakih korenin.

Vsako leto 26. septembra praznujemo evropski dan jezikov. Vseevropsko dogajanje na ta dan osvetli vrednost raznojezičnosti v Evropi in svetu ter dokazuje, kako pomembno je omogočiti vsakemu posamezniku, da doseže določeno raven znanja različnih jezikov, vseživljenjsko učenje jezikov pa ponuditi kot odzivanje na gospodarske, kulturne in družbene spremembe v družbi.

Pa je v praksi res, da spodbujanje raznojezičnosti pospešuje demokratične procese in da v prepletanju jezikov in kultur nastajajo nove oblike sporazumevanja, sobivanja, sožitja med ljudmi? So res okolja, v katerem delujejo evropski šolski sistemi, naklonjena raznojezičnosti? Različne lingve franke, danes angleščina, dajejo zelo preprosto, diametralno rešitev: kdor obvladuje en sam, skupni jezikovni kod, se lahko sporazumeva z vsemi in povsod! Če bi bila ta rešitev preverjena, ne bi eminentna London School of Economics pod okriljem angleškega parlamenta v letih 2010–2012 vztrajno oblikovala dokumentov v sklopu projekta s pomenljivim imenom Not just English. Ugotovljeno je namreč bilo, da sporazumevanje

izključno v angleščini pomeni za posameznika v poslovnem svetu neko oviro, nepoznavanje kulturnih navad drugih okolij pa prepreke v poslovanju.

Sosedje se čedalje slabše razumejo

Slovenija je s svojo jezikovno politiko in možnostmi v šolskem sistemu, vsaj na deklarativni ravni, postavila temelje za učenje različnih jezikov na vseh stopnjah šolanja in v vseh življenjskih obdobjih. Različni razvojni projekti so uvedli različne možnosti, od zgodnjega učenja jezikov v šoli do najnovejših modelov in pristopov, ki jih danes ponuja mednarodna pedagoška stroka za učenje jezikov odraslih. Tudi skrb za priseljence, ki naj se z znanjem slovenskega jezika hitreje in bolje vključujejo na trg dela, je uzakonjena.

Vendar! V obmejnih območjih, kjer smo zastavili učenje italijanščine in madžarščine kot jezika narodnostne skupnosti in sosedskega jezika, na primer, znanje italijanščine vse bolj upada. Raziskave (ZRS Koper, 2007–2009) so pokazale, da je znanje angleščine veliko boljše od znanja italijanščine, čeprav se slednja poučuje v slovenski Istri od vrtca do konca srednje šole.

V slovenski Istri so se učenci v šolah s slovenskim učnim jezikom najbolj strinjali s trditvijo, da je učenje angleščine pomembnejše od učenja drugih tujih jezikov in predvsem od učenja italijanščine. Spomnimo, da so nam na Tržaškem prav model izobraževanja, v katerem je jezik manjšine in sosedski jezik obvezni učni predmet, vselej zavidali. Pedagoška praksa je to vrednoto zameglila, če ne celo zanemarila. Najnovejši poseg italijanske ministrice Valerije Fedeli, ki je med obiskom seminarja slovenskega jezika v Trstu obljubila, da bo prav kmalu slovenski jezik postal izbirni predmet v tamkajšnjih srednjih šolah, je vsaj pohvalen, če ne celo presenetljiv. Gospa, ki ni jezikoslovka in se na svoji poklicni poti tudi ni ukvarjala s problemi medkulturnosti ali raznojezičnosti, je preprosto ugotovila, kako pomembno je sobivanje in tekoče sporazumevanje dveh skupnosti, ki so ju zgodovinske danosti preizkušale skozi čas. Znanje jezika drugega in spoštovanje je temeljni dejavnik tega sobivanja.

Zapiranje v imenu varnosti

Bogastvo govoric, narečij, jezikov ob naši tromeji z Italijo in Avstrijo in njihovo prepletanje je skozi stoletja zblíževalo ljudi istih korenin. Dialektološko bogastvo tega prostora je posebnost in redkost, ki zasluži zaščito, preučevanje in postopke ohranitve. Kako dolgo bodo ta okolja in podobna okolja v Evropi novim jezikovnim in kulturnim vnosom omogočila obstoj in obenem ohranila svoje jezikovne in kulturne posebnosti? Slovenija je na križišču prometnih, turističnih in begunskih tokov, zato izpostavljena vplivom ljudi alohtonih kultur in oddaljenih jezikov, tako kot večina evropskih prostorov. Politike gradijo okope, ograje in zidove pred vdorom tujcev iz ekonomskih, varnostnih, družbenih in tudi kulturnih zaščitnih nagibov.

Odnosi do notranjih in zunanjih različnosti se vse bolj spreminjajo in preraščajo v konflikte med ljudmi. Varnost pred terorizmom postaja zaprtost, zavračanje in pregon vsega, kar je drugačno: tudi jezik in kultura. Evropska skupnost lovi svoj rep pri problemih integracije migracijskega vala na najbolj osnovnih, eksistenčnih težavah. Skrb za oblikovanje raznojezičnosti in medkulturnosti naklonjenih okolij je vse bolj obrobni problem, kar tudi pomeni, da se ob zanemarjanju humanističnih, medčloveških in civilizacijskih vrednot nestrpnost in sovraštvo med avtohtonimi prebivalci stare celine in alohtonimi priseljenci širi in povečuje.

Raznolika izbira metod in oblik pouka po statusu različnih tujih jezikov ob sočasnem razvijanju in podpiranju nacionalnih jezikov ter maternih jezikov otrok priseljencev, spoštovanje in učenje sosedskih jezikov, upoštevajoč dejansko večjezičnost in večkulturnost vseh okolij, mora postati stalnica šolskih in jezikovnih politik v Evropi. Ne le za ohranjanje raznojezičnosti, temveč tudi za odpravljanje nastajajočih konfliktov v kaosu nerešenih političnih problemov.

To si zaželimo letos ob praznovanju evropskega dneva jezikov!

- **Z referendumom proti narodnim manjšinam. Željko Matić. Delo, 25.09.2017, str. 22**

Hrvaška. Ante Đapić grozi, da bo »izdril škodljiv zob«, in zahteva, »da vsi državljani Hrvaške postanejo politični Hrvatje« Zagreb – Morda po naključju ali pa tudi ne, toda konservativno združenje V imenu družin in skrajna desničarska stranka HSP sta hkrati predlagala razpis referenduma o volitvah za predstavnike manjšin.

Ustavni zakon zagotavlja manjšinam osem poslanskih sedežev: Srbom tri; Italijanom, Madžarom in Čehom po enega; preostalim, med katerimi so tudi Slovenci, ki svojega predstavnika volijo skupaj z Albanci, Bošnjaki, Makedonci in Črnogorci, pa dva poslanska sedeža. Ustavni zakon so sprejeli leta 2000 in vse od začetka so ga mnogi kritizirali, vendar si ga nihče ni upal spreminjati, saj je bil nujen pogoj za začetek pogajanj Hrvaške o članstvu v Evropski uniji.

Pozabljeni politik proti manjšinam in Srbom

Zdaj, ko je Hrvaška v EU, skrajna desnica meni, da ga lahko začnejo spreminjati. Pri tem člani HSP, kakršen je Anto Đapić, ki je že popolnoma pozabljen spet izstopil iz politične anonimnosti zaradi dogodkov in ugibanj, povezanih s spominsko ploščo v Jasenovcu, ne skrivajo svojih resničnih namenov. Đapić meni, da so za odstranitev plošče z ustaškim pozdravom Za domovino – pripravljene največ naredili Srbi, ki so v koaliciji s HDZ, in da je bil premier »zaradi ohranitve parlamentarne večine prisiljen umakniti sporno spominsko ploščo«. Đapić ne bi rad, da bi se to ponovilo, zato grozi, da bo »izdril škodljiv zob«, in zahteva, »da vsi državljani Hrvaške postanejo politični Hrvatje«. Njegovo zahtevo in referendumsko pobudo so v SDSS označili za »protimanjšinsko in protisrbsko«.

Voditeljica združenja V imenu družin Željka Markić, ki neodvisno od Đapića napoveduje referendum o tem vprašanju, meni, da pobuda ni »ne protimanjšinska ne protisrbska, ampak je protikorupcijska«. Opozarja, da poslanci manjšin odločilno vplivajo na sestavljanje parlamentarne večine in vlade, čeprav so nekatere izvolili samo z nekaj sto glasovi, drugi poslanci pa za svoj mandat potrebujejo več kakor 15.000 glasov.

»Večni« poslanec italijanske manjšine Furio Radin, ki so ga izvolili s 1600 glasovi, zadostoval pa bi že samo en glas, saj je bil edini kandidat, cinično ugotavlja, da bi bilo glasov precej več, če ne bi po drugi svetovni vojni pregnali njegovih rojakov. V omenjenem združenju opozarjajo, da poslanci manjšin drago zaračunavajo svojo podporo vladi, tako z donosnimi službami brez veliko dela kot z zapravljanjem državnega denarja. Zato so pred časom, sicer neuspešno, zahtevali prepoved financiranja tehnika Novosti, ki ga izdaja srbski narodni svet.

Ustavni strokovnjaki opozarjajo, da bi bil takšen referendum neustaven, saj »večina ne sme odločati o pravicah manjšine«, zato bi za izvedbo referenduma morali spreminjati ustavo, za to pa bi potrebovali dvotretjinsko večino, kar je dejansko nemogoče zagotoviti. Predlagana rešitev, da bi poslance manjšin namesto na manjšinskih listah volili na splošnih listah, ne zagotavlja, da bi manjšine dobile svoje poslance. Stranke niso dolžne na svoje liste uvrščati pripadnikov narodnih manjšin in nihče jim ne zagotavlja, da bi dobili potrebno število glasov. Poleg tega so takšno rešitev uvedli v sosednji Srbiji, Hrvaška pa je prav zaradi tega pri srbskem približevanju EU nekaj časa blokirala odprtje poglavja o pravosodju, saj v srbski skupščini ni hrvaškega poslanca. Tudi v HDZ ne podpirajo razpisa referenduma, saj so poslanci manjšin precej zanesljivejši partnerji od »jastrebov v lastnih vrstah«. Spreminjanja volilnega zakona ne podpira niti SDP, čeprav so se že drugič postavili na stran vlade, ki jo vodi HDZ.

V imenu družin na referendum

V nasprotju z Đapićem, ki je sicer glasen, vendar nima resnične moči in vpliva, ima združenje V imenu družin že izkušnje z referendumom. Skupaj z močno podporo takrat opozicijske HDZ, Katoliške cerkve in zagrebškega župana Bandića, ki mu sodijo, ker je takrat zagotovil brezplačne stojnice, je združenju uspelo zbrati dovolj podpisov in po izvedenem referendumu v ustavi definirati zakonsko zvezo kot »skupnost moškega in ženske«. Za drugi referendum o spremembi celotne volilne zakonodaje niso imeli takšne podpore, zato jim ni uspelo zbrati potrebnih 400.000 podpisov.

Med referendumom o zakonski zvezi je Markićeva poudarjala, da bi rada samo zaščitila zakonsko zvezo. O tem, ali ji je to uspelo, največ pove podatek, da štiri leta pozneje še nikoli ni bilo tako veliko ločitev. Vendar ji je uspelo zagreniti življenje ljudem, ki so hoteli istospolno zvezo uzakoniti kot zakonsko zvezo z vsemi ustreznimi obveznostmi in pravicami. Zato se je kljub prepričevanju o nasprotnem težko znebiti vtisa, da je tudi pri tokratni referendumski pobudi o volitvah poslancev manjšin končni cilj pravzaprav enak kakor pri prejšnjem referendumu.

- **V Kataloniji razgredo politično ozračje. Je. K. Delo, 25.09.2017, str. 22**

Referendum o neodvisnosti. Ukrepe vlade Katalonci doživljajo kot okupacijo

V Španiji se politična situacija vse bolj zaostrojuje. Včeraj so v stotinah katalonskih mest potekale demonstracije v podporo prihajajočemu referendumu o neodvisnosti, načrtovanem 1. oktobra, in proti ukrepom španske vlade, ki ga poskuša preprečiti. Minule dni je vlada na vse načine poskušala blokirati odločanje o neodvisnosti: aretirali so vrsto katalonskih politikov, povezanih z organizacijo referenduma, zaplenili so volilne lističe, poleg tega so iz drugih predelov Španije pripeljali okrog 4000 policistov, ki naj bi v razgreti regiji skrbeli za red in mir. Mnogi Katalonci prisotnost španskih policistov dojemajo kot okupacijo in oživetev frankističnega totalitarizma in so odločeni, da bodo referendum izpeljali po načrtih.

- **Pripravljajo tožbe proti Hrvaški. Zoran Potič. Delo, 26.09.2017, str. 2**

Ljubljana – Na včerajšnjem koalicijskem sestanku so prvaki treh strank Miro Cerar (SMC), Karl Erjavec (Desus) in Dejan Židan (SD) pretresli položaj po škandalu v New Yorku, kjer je hrvaški premier Andrej Plenković izkoristil javni nastop pred multilateralnim zborom najvišje ravni, Generalno skupščino ZN, za obračunavanje z mednarodnim sodiščem in mednarodnopravno veljavno arbitražno sodbo v primeru meje med Slovenijo in Hrvaško. Kot je znano, je zaradi tega Miro Cerar tudi odpovedal že dogovorjeni sestanek v Zagrebu, kjer bi se morala v sredo sestati premiera.

Karl Erjavec je včeraj pojasnil, da na ministrstvu za zunanje zadeve pripravljajo različne scenarije, kako doseči uveljavitev arbitražne sodbe, to pa se bo, kot je včeraj razlagal, prej ali slej zgodilo.

Na koaliciji so sklenili, da bodo vsi pristojni resorji pospešili postopke sprejetja notranje zakonodaje, ki bo prilagojena mejam skladno z odločitvijo arbitražnega sodišča. V prihodnjih tednih bo ministrstvo za zunanje zadeve pripravilo informacijo o pravnih možnostih, da bi arbitražno sodbo uveljavili prek sodišč. »Pripravili bomo različne pravne možnosti, kaj si lahko ometamo; gre zlasti za tožbe na različnih forumih, eno od teh je lahko tudi evropsko sodišče v Luksemburgu,« je dejal Erjavec. Prvak Desusa in zunanji minister je povedal še, da bo vlada še bolj odločno pristopila k izvajanju suverenosti na vseh območjih slovenskega teritorija.

Predsednik vlade Miro Cerar je koalicijskim partnerjem zagotovil, da policija že zdaj izvaja polno suverenost na območju slovenskega morja, so pa na koaliciji sklenili, da bo treba delo policije na tem območju okrepiti. Koliko, ali to pomeni povečano moštvo na morju ali tudi krepitev tehničnih zmogljivosti (plovila), še ni jasno.

Vlada bo v prihodnjih dneh izvajala implementacijo arbitražne sodbe na dveh ravneh – v državni zbor bo posredovan interventni zakon, po drugi strani bo vlada reševala težave ljudi, ki jih bo prizadela implementacija arbitražne sodbe. Erjavec je včeraj znova zavrnil možnost, da bi se bilo mogoče dogovoriti za poseben režim za hrvaške ribiče v slovenskem morju, dokler sosednja država ne bo priznala arbitražne sodbe in jo začela izvajati. Erjavec je včeraj pojasnil še, da je slovenska vladna politika po incidentu v New Yorku zdaj enotna, da je mogoče pristopiti k dialogu s hrvaško vlado v tistem trenutku, ko bo Hrvaška začela spoštovati arbitražno sodbo. »Dokler tega ni, niti dialog ni smiseln,« je dejal Erjavec. Podobno razmišlja tudi predsednik SD Dejan Židan, ki se je zavzel za pospešeno in dosledno izvajanje sodbe, k temu pa bi bilo smiselno pozvati še Hrvaško, tudi s pomočjo mednarodne skupnosti, je dejal Židan.

- **Brez maske na največjem odru. Gostujoče pero: Peter Toš, predsednik Kluba slovenskih veleposlanikov**

Delo, 26.09.2017

Arbitražna sodba je dokončna. Referendumska potrditev sporazuma o arbitraži nikomur ne dovoli spreminjati razzodbe

Delo arbitražne komisije je bilo z znanim telefonskim pogovorom kontaminirano, njeno delovanje je bilo pristransko, sodba je neveljavna ... To je stalnica politike hrvaškega vodstva, ki si od »spornega« podpisa sporazuma o arbitražni presoji poteka meje med Slovenijo in Hrvaško, ki ji je omogočil vstop v EU, prizadeva ukiniti njegov obstoj. Iz arbitražnega sporazuma, ki je mednarodna pogodba, ni mogoče enostransko izstopiti. Vpliv nezakonito razkritega telefonskega pogovora je bil proučen, zamenjana sta bila dva arbitra, ocena, da je arbitražni postopek neveljaven, pa zavrjnena.

Pred slabimi tremi meseci je arbitražno sodišče končalo svoje delo in objavilo sodbo. V njej so bile le delno upoštevane zahteve obeh strani. Slovenija je, za razliko od Hrvaške, sodbo sprejela za svojo obveznost. Hrvaška jo je zavrnila. Vabilo predsedniku hrvaške vlade Andreju Plenkoviću, da s slovenskim kolegom poiščeta pot izvrševanje sodbe, je Hrvaška izkoristila za lažno oceno, da srečanje pomeni začetek novih mejnih pogajanj.

Obtožba pred vsem svetom

Za podporo svojim stališčem sta obe državi sprožili obsežno diplomatsko aktivnost. Stališče, da je arbitražna delovala veljavno in da je sprejeto sodbo treba izvršiti, je ob dobrem delovanju slovenske diplomatske mreže spoznala in sprejela velika večina evropskih in drugih držav. Obveznost do izpolnitve sodbe je potrdila tudi evropska komisija. Toda to na politiko Hrvaške ni imelo posebnega vpliva.

Tudi opozorila z letošnjega blejskega strateškega foruma o pomenu mednarodnega prava in obveznosti glede izvrševanja sodb mednarodnih sodišč, vključno z arbitražo, niso vplivala na spremembo napačnega hrvaškega stališča. Naše politično vodstvo se zaveda, da so za preseganje spora potrebni pogovori na diplomatski in politični ravni. Tako je bil dogovorjen še en poskus zblíževanja stališč, obisk predsednika Cerarja v Zagrebu. Ob zaključku zasedanja Generalne skupščine OZN je sledila njegova odpoved. Vzrok zanjo je bil nastop premiera Plenkovića pred svetovno javnostjo. Odložil je masko prijateljske naklonjenosti in pokazal pravi obraz svojega odnosa do sosedstva in do mednarodnopravnih obveznosti svoje države.

Pred političnimi voditelji sveta je, poleg ponovitve svojih nesprejemljivih stališč glede arbitraže in sodbe, RS postavil na obtožno klop. Ocenil jo je za državo, ki v nasprotju z načeli mednarodnega prava izsiljuje sosednjo državo, ko postavlja zahtevo po izvršitvi »pristranske in mednarodno pravno nične« meje sodbe, česar njegova država, ki dosledno izvršuje mednarodno prave obveznosti, ne more sprejeti.

Ta poskus obrambe z napadom na Slovenijo, pred svetovnim avditorijem, glede vprašanja, ki je za svet »dlaka v jajcu«, je pritrtil vsem, ki hrvaško mejno politiko do vseh sosed ocenjujejo za neverodostojno in goljufivo. Veliko zaslug pri tem imajo tudi nekateri hrvaški mednarodni pravniki, ki za svoje strokovne bravure dosegajo umestitev v politiko. Tako smo v 20 letih pogajanj lahko slišali, da meja na jugu ne poteka po kanalu Sv. Odorika, temveč po starem izsušenem koritu reke Dragonje s pripadnostjo letališča Hrvaški, Piranski zaliv so preimenovali v Savudrijsko valo itd. Isti strokovnjaki zdaj ponujajo nekakšen »policijsko-ribiški kondominij« kot rešitev statusa za Piranski zaliv, ki času skupne države ni pripadal Hrvaški. Slednje je potrdila tudi arbitražna sodba. Zagovorniki širitve hrvaškega teritorija to dejstvo zavračajo.

Polovica časa je že pretekla

Opisano dogajanje opozarja, da sta za Hrvaško mednarodno pravo in izvršljivost sodb mednarodnih sodišč sprejemljivi le tedaj, ko z njimi potrjuje svoja hotenja in prepričanja. S tem, ko naša sosedna izhaja le iz svojih nacionalnih interesov (prva je Hrvaška!), ni edina v sodobnem svetu. S svojim ravnanjem se pridružuje majhnemu krogu držav, ki želijo svoje interese vsiljevati drugim. Po vstopu te miselnosti v svetovno politiko, ki namesto združevanja razdvaja, pozablja na soodvisnost, na sodelovanje in medsebojno odgovornost, jo vse bolj prevzema tudi naša sosedna. Zato je bil govor Plenkovića pred svetovnim forumom ne le razkritje te miselnosti, temveč tudi aroganten posmeh vsem tistim, ki so doslej podprli zahtevo za izvršitev sodbe, vključno z evropsko komisijo. Slednja je pri tem napovedala tudi svoje posredovanje in pomoč.

Nedavno smo brali nekatere odzive v časopisju, da je vrh slovenske politike »izrabil« Blejski strateški forum za obravnavo mejnega spora z Hrvaško. Za razliko od omejene udeležbe na tem posvetu pa je hrvaški premier zlorabil najširše svetovno prizorišče za napad na sosednjo državo, svojo državo pa nevede postavil med nasprotnike mednarodnega prava in z njim povezanih obveznosti. Izbral si je napačen avditorij, saj v njegovem okviru nastajajo najpomembnejša pravna določila za ohranjanje miru in za mirno reševanje sporov v svetu. Z reakcijo zlasti držav Evropske unije bo to spoznanje prodrlo tudi na Hrvaško, ki ta nastop ocenjuje za »novo veliko zmago« nepremagljive Hrvaške.

Kaj storiti v razmerah sedanjih ponovno zaostrenih političnih odnosov!? Šestmesečni rok za izvršitev arbitražne sodbe je že na polovici. Slovenija pripravlja potrebne spremembe v svoji zakonodaji in vanjo vnaša besedilo sodbe arbitražnega sodišča. Zaris meje na terenu pa poleg slovenskih diplomatov in strokovnjakov zahteva tudi sodelovanje hrvaške strani. Politične, socialne in zgodovinske probleme za obmejno prebivalstvo, ki jih ob pravilih mednarodnega prava arbitražna ni mogla upoštevati, bo urejal poseben zakon. Že danes pa vemo, da bo potreben sporazum s Hrvaško o manjših spremembah poteka meje po kopnem.

Slovenija naj zaščiti svoj morski teritorij

Z mejo na morju je drugače. Uresničevanje sodbe o meji na morju ne potrebuje nikakršnih diplomatsko strokovnih aktivnosti. Treba jo je začeti potrjevati z ustreznim policijskim nadzorom.

Uvedba policijskega nadzora v Piranskem zalivu je vsestransko utemeljena. Prvo dejstvo izpričuje stanje na dan 25. junija 1991, ko sta se obe državi zavezali spoštovati obstoječe meje iz časa skupne države. V Jugoslaviji je Piranski zaliv, s statusom notranje vode, policijsko nadzorovala (razen ozkega pasu ob obali Savudrije) in upravljala Slovenija. Vse navedeno je ugotovila in potrdila tudi arbitražna komisija.

Drugo dejstvo so večkrat potrjene zaveze obeh držav, da z enostranskimi ukrepi ne bosta spreminjali obstoječega stanja na meji. Te zaveze Hrvaška ni spoštovala. Enostransko je razglasila sredinsko črto v Piranskem zalivu kot črto nove razmejitve med državama. Zaris te črte v hrvaške uradne karte ter njen opis v dokumentih, predloženih EU, je pogojeval slovensko zahtevo po izbrisu enostransko določene meje. In končno. Mednarodna arbitražna je razsodila, da 80 odstotkov Piranskega zaliva spada v teritorij RS. Vsa tri navedena dejstva vsestransko upravičujejo RS, da zaščiti svoj morski teritorij. Upam si trditi, da bo vsak težji incident, ki bi ga povzročila Hrvaška, sprožil ukrepanje evropske komisije s posledico sankcij zoper državo, ki namesto načel in vrednot EU deluje nasilno.

Na obeh straneh meje pa ne smemo pozabiti, da si nobena država ne izbira svojih sosedov. V zunanji politiki velja nezapisano pravilo, da je stanje v sosedskih odnosih ogledalo celote zunanje politike države, da se odnosi lahko izboljšujejo le s političnimi pogovori in dobrim delovanjem diplomacije in da je pogoj dobrih odnosov krepitev medsebojnega zaupanja. Zaupanje se krepí predvsem z razvitimi gospodarskimi odnosi. Čeprav je Republika Hrvaška za Nemčijo, Italijo in Avstrijo še le naša četrta najpomembnejša gospodarska partnerica, so neizkoriščene še številne možnosti. Gospodarska menjava s to državo se iz leta za leto povečuje z več kot desetodstotno stopnjo rasti. Tako smo lani dosegli že več kot tri milijarde in pol vreden obseg menjave. Hrvaška je tudi peta največja investitorica v naše gospodarstvo, naše naložbe na Hrvaško pa že presejajo milijardo evrov in pol. To so dobri začetki.

Ob tem nekaj hektarov slovenske morske površine in prosti izhod na odprto morje prek teritorialnega morja Hrvaške za slednjo nima velikega pomena. Ob vsej širini Jadranskega morja in ob dejstvu, da je tudi na račun pretežno slovenske izgube cone A (Trst in Gorica) Hrvaška pridobila še obale in teritorij Istre, spor glede meje na morju ni razumljiv. To mejno vprašanje pa je zelo pomembno za Slovenijo. Njene morske obale in površine morja so omejene, pomembna pa je tudi mednarodno zagotovljena prosta pot – stik slovenskega morja z odprtim morjem. Ne toliko zaradi ribolova in nekaj tisoč kilogramov ulova cipljev v Piranskem zalivu, ampak zaradi ohranitve pomorskega in sredozemskega značaja slovenske države, kot ga je imel slovenski narod vedno v svoji zgodovini.

Razlogov za prijateljske odnose je več kot dovolj

Danes nimamo več potrebe po gojitvi »bratstva« s sosednjim narodom. Dovolj bo urejenost mejnih in drugih še vedno odprtih problemov, kar je pogoj za dobro sosedstvo. Da gre za pravično in iskreno hotenje, bo zagotovo spoznala tudi hrvaška politika. Že samo množičen prihod slovenskih državljanov na njene otoke in obale, ki dajejo vsakoletni pomemben prispevek gospodarstvu Hrvaške, ter prijazni odnosi med gosti in gostitelji zagotavljajo, da bodo v bližnji prihodnosti presežena vsa nesoglasja in odprta pot za nove razvojne možnosti.

Večstoletna zgodovina dobrih odnosov med slovenskim in hrvaškim narodom bo tudi v prihodnje temelj dobremu sosedstvu vključno z usklajenim in skupnim nastopanjem v EU. To so tudi želje velike večine nekdanjih slovenskih veleposlanikov, ki ob sedanjih vse bolj zaostrenih mednarodnih razmerah ne moremo sprejeti vzrokov, ki nas razdvajajo in omejujejo, v želji po boljših in vsestransko razvitih meddržavnih odnosih.

- **Barcelona in Madrid vztrajata na nasprotnih bregovih. Ka. M., Peter Žerjavič. Delo, 26.09.2017, str. 6**

Referendum. Zagovorniki in nasprotniki katalonske neodvisnosti so še vedno daleč vsaksebi

Medtem ko so bili shodi v podporo izvedbe referenduma o neodvisnosti Katalonije minuli- konec tedna stalnica na ulicah Barcelone, se je včeraj pred stavbo katalonskega vrhovnega sodišča zbralo približno 200 pravnikov, ki nasprotujejo izvedbi referenduma z argumentom, da je ta neustaven. Ravnanje katalonske vlade so označili za neodgovorno in škodljivo, saj da ogroža pravice in svoboščine državljanov ter špansko demokracijo.

Ob čedalje večji represiji Madrida, ki vključuje zaseganje volilnega materiala in preganjanje katalonskih politikov in uradnikov, predsednik katalonske vlade Carles Puigdemont ostaja odločen, da bo popeljal Katalonijo v neodvisnost, če bo taka volja Kataloncev na referendumu 1. oktobra.

Enako kot je Puigdemont neomajen v stališčih, je trmast tudi predsednik španske vlade Mariano Rajoy. Prepričan, da referendum prihodnje nedelje ne bo, in zaskrbljen nad resno krizo v Kataloniji je izjavil, da je edina »prava pot« za stabilizacijo upoštevanje zakonodaje. Pri tem velja spomniti na 155. člen španske ustave, po katerem lahko Madrid neposlušni avtonomni skupnosti pristriže pristojnosti. Na (ne)uspešno izvedbo referenduma bodo zagotovo vplivali tudi pripadniki katalonske policije Mossos d'Esquadra, nad katero je prevzel poveljstvo Madrid. Odmeva tudi vprašanje o možnosti odvzema prostosti predsedniku katalonske vlade Carlesu Puigdemontu. Četudi se je tožilstvo doslej izogibalo njegovi aretaciji, je v ponedeljek španski generalni tožilec José Manuel Maza zagotovil, da Puigdemontova aretacija zaradi zlorabe položaja ni izključena. V intervjuju za španski časopis El Mundo je predsednik združenja katalonskih menedžerjev Joaquim Gay de Montellà ponovil argumente nasprotnikov izvedbe referenduma – po njegovem je ta neustaven in pomeni »grožnjo pravni državi«. Kot predstavnik podjetnikov se je zavzel za dialog in povedal, da nasprotuje tako nedavnim aretacijam organizatorjev referenduma kot nelegalnemu osamosvajanju Katalonije.

Gay de Montellà vidi rešitev v novem, z ustavo skladnem referendumu leta 2019, na katerem bi volivci odločali o spremenjenem statutu avtonomne skupnosti, pri čemer bi spremembe naslavliale fiskalno sodelovanje Barcelone in Madrida, (več) investicij Madrida v avtonomni skupnosti ter možnosti, da ima Katalonija svoje predstavnike v mednarodnih organizacijah in na športnih tekmovanjih.

Kakšno je stališče Evrope?

Za evropske odzive na dogajanje v Kataloniji sta značilni predvsem diplomatska zadržanost in strogo tehnična obravnava dogajanja. Predsednik evropske komisije Jean-Claude Juncker je tako kot v primeru Škotske suhoparno pojasnil, da bi Katalonija, če bi se osamosvojila, morala – kot vsaka druga država pred vrati EU – skozi pristopni proces. Po drugi strani se v Bruslju med vrsticami le opredeljujejo do referenduma, saj razglašajo, da bi morali spoštovati špansko ustavo in ustavno sodišče. Tudi države članice se ogibajo vsebinskega komentiranja, saj da je to notranje vprašanje Španije. Več kritik ravnanja Madrida je slišati v evropskem parlamentu, med poslanci Združene levice, ki očitajo španski vladi spodkopavanje demokracije, represijo in sejanje strahu.

- **Ušivih dvajset čukov. Blaž Močnik o pouku slovenščine. Delo, 26.09.2017, str. 11**

Posoški puntarski žlikrof

Dvajset tisoč evrov. Slaba letna plača. Povprečen nov avto. Tretjina dnevne plače nogometaša Lionela Messija. Ena ledvica (menda). Letni strošek za učiteljico slovenščine v vrtcih in šolah treh krajev Kanalske doline – najbolj severozahodnem delu slovenskega narodnostnega telesa. To je tam, kjer se kupujejo spodobne usnjene jakne za dostojno ceno, kjer se pozimi spodobno smučamo in kjer lahko enkrat na leto romamo z gondolo.

Po tisti dolgi dolini pouka slovenščine ne ureja italijansko javno šolstvo, temveč se izvaja v javnih ustanovah, če kdo prevzame račun. Združenji Don Cernet in Planika skrbita za izvajanje pouka 23 ur slovenščine na teden in podpisujeta prošnje za denarno podporo, ki jo deli posvetovalna komisija Furlanije - Julijske krajine za slovensko manjšino. Z novim šolskim letom pouka, ki ga je obiskovalo skoraj 300 slovenskih, italijanskih, furlanskih in nemških ter migrantskih otrok, ni več, ker pač ni denarja.

Zaplet je pravzaprav razplet še ne leto dni stare podpisane pobude za uvedbo javnega trijezičnega šolstva, ko so dve občini in narodnostno pisana društva od države zahtevali trijezično izobraževanje v italijanščini, slovenščini in nemščini za vrtce in šole vseh vrst. Lokalna skupnost je torej še na slabšem kot pred podpisom, čeprav to pravzaprav niti ni presenečenje. Že lansko šolsko leto so v združenju Don Cernet porabili rezerve za »najem« učiteljice slovenščine, a očitno zgolj za leto dni preložili težavo, ki jo očitno ne Italija, ne dežela in ne manjšina ne morejo rešiti sistemsko. Za največ ušivih 20 čukov!

Toda od sramu bi se morala pogrezniti tudi Slovenija in vsi mi v njej; začenši s politiko. V uradu za zamejstvo in Slovence po svetu so dejali, da položaj v Kanalski dolini pozorno spremljajo, a da so za to pristojni na ministrstvu za izobraževanje. Tam »podpirajo vsa prizadevanja slovenske avtohtone manjšine in Italiji za vzpostavljanje in vzdrževanje systemskega pristopa k učenju slovenščine«, a da Slovenija v ta sistem ne more posegati z ad hoc akcijami ob zastojih pri financiranju ali izvajanju programov. Toda če poučevanje slovenščine v Kanalski dolini – vsaj za zdaj – ni del javnega italijanskega šolstva, v čem je torej problem, da Slovenija ne more pomagati slovenski manjšini in vsem drugim družinam, ki si soobstoje bogatijo tudi s slovenščino?

Ne gre za nikakršno poseganje v sistem in ne gre za hitre gasilske akcije, temveč za osnovno poslanstvo države do svojih ljudi, ki zaradi zgodovine ostajajo zunaj državnih meja. Gre za osnovno vprašanje higiene neke države. V tem primeru gre zgolj za vprašanje donacije dvema zamejskima društvoma. Gre za ušivih 20 čukov! Donacijo bi morala pokriti država ob nenehnem političnem pritisku na Italijo, naj uredi, kar je sprejela z zaščitnim zakonom za Slovence.

- **Z jezikom očetnjave proti maternim jezikom. Boris Čibej. Delo, 27.09.2017, str. 6**

Ukrajinska kriza. Ogorčenje sosed zaradi nove šolske zakonodaje

S podpisom predsednika Petra Porošenka je začel veljati nov šolski zakon, ki je »povečal vlogo ukrajinskega jezika v izobraževalnem sistemu« in hkrati izzval ostre odzive v sosednjih državah, kjer se bojijo, da bo njihovim nacionalnim manjšinam drastično omejil dostop do izobrazbe v maternem jeziku.

»Čestitke Ukrajini za korak naprej v izobraževalni reformi,« so zapisali na twitterju ameriškega veleposlaništva v Kijevu, ko je vrhovna rada na začetku septembra sprejela nov zakon o izobraževanju. V tem zakonu, ki ga je Porošenko označil za »ključ do prihodnosti Ukrajine«, se »skriva« veliko reform: od obveznega 12-letnega šolanja in 7 odstotkov BDP, ki jih mora država nameniti šolstvu, do boljših plač za učitelje in njihove večje avtonomije pri določanju in izvajanju učnega programa. Daleč največ pozornosti doma in zlasti na tujem je požel tisti del zakona, ki določa, da bo ukrajiniščina od leta 2020 obvezni glavni učni jezik v vseh javnih šolah. V prehodnem obdobju se bodo učenci narodnih manjšin v prvih štirih razredih osnovne šole vse predmete še učili v maternem jeziku, potem bodo naslednja leta postopno prešli na ukrajiniščino, v srednjih šolah pa bodo v tem jeziku že vsa predavanja.

Statistični prikaz tega, koga bo nov zakon najbolj prizadel, je pred dnevi na eni od ukrajinskih televizij predstavil namestnik šolske ministrice Pavel Hobza: »Pri nas se okoli 10 odstotkov učencev uči v nedržavnem jeziku, od tega jih je 9,4 odstotka takšnih, ki se učijo v ruščini, 0,4 odstotka v madžarskem in romunskem [...] kakih pet šol pa je poljskih.« Na »proruskem« vzhodu države, ki je pod nadzorom upornikov, ni bilo slišati pretiranega ogorčenja nad zadnjo potezo osrednjih oblasti v Kijevu, ki jih v Donbasu tako ali tako ne priznavajo.

Uprli so se na skrajnem zahodu države, ki velja za »protiruskega«. »Saj razumemo, da je zakon uperjen predvsem proti ruskemu jeziku, ki prevladuje v prestolnici in vzhodnih regijah. Toda v Zakarpatju je udaril po narodnih manjšinah,« je za ameriški državni Radio Svoboda povedal tiskovni predstavnik tamkajšnjega guvernerja Henadija Moskala Jaroslav Halas. V Zakarpatški regiji so lokalni zakonodajalci prejšnji teden pozvali Porošenka, naj vložijo veto na sprejeti zakon, a jih ni poslušal.

Ruske obtožbe

Na mednarodnem prizorišču se je na nov zakon med prvimi odzvalo rusko zunanje ministrstvo, ki je obtožilo oblasti v Kijevu, da hočejo z njim »nasilno vzpostaviti monoetnični jezikovni režim v multinacionalni državi«. Toda v Moskvi so bili dokaj umirjeni v primerjavi z odzivi iz sosednjih držav in članic Evropske unije, čeprav utegnejo biti jeziki njihovih manjšin po novem zakonu »enakopravnejši« od ruskega. Če je verjeti poročanju Radia Svoboda, bodo lahko po novi »kontroverzni zakonodaji« od petega razreda naprej dva ali več predmetov še naprej poučevali tudi v drugih jezikih EU, romunščini, madžarščini in poljščini, ne pa tudi v ruščini.

Daleč najostrejši je bil odziv iz Budimpešte. Le dan po izjavi ruskega zunanjega ministra se je oglasil vodja madžarske diplomacije Péter Szijjártó in obtožil Ukrajino, da je z zakonom, ki krati pravice madžarski manjšini, zarila njegovi državi nož v hrbet. »Ta zakon ne škoduje le interesom 150.000 pripadnikov naše manjšine. Sramotno je, da država, ki si prizadeva za tesnejše odnose z EU, sprejme odločitev, ki je v popolnem nasprotju z evropskimi vrednotami,« je izjavil. Njegova država se je že pritožila proti spornemu zakonu. Hkrati so se v Budimpešti odločili, da bodo v vseh mednarodnih organizacijah odslej odločno nasprotovali vsem pobudam Kijeva.

Proteste proti novi ukrajinski zakonodaji je bilo slišati tudi iz Varšave in Kišinjova, romunski predsednik Klaus Iohannis pa je prejšnji teden iz New Yorka, kjer je nastopil na generalni skupščini Združenih narodov, sporočil, da je zaradi novega šolskega zakona odpovedal oktobrski obisk v Ukrajini. Po njegovih besedah nov ukrajinski zakon »drastično omejuje dostop manjšin do izobrazbe v lastnem jeziku«. »Zaradi tega smo zelo prizadeti, saj je v Ukrajini veliko Romunov,« je dodal.

Okoli 400.000 Romunov živi v Ukrajini, od tega največ v zahodni regiji Bukovina, ki sta jo nameravala z gostiteljem Porošenkom obiskati prihodnji mesec. »Zakonodajo so sprejeli v napačnem trenutku, pa tudi njihov pristop bi morali po mojem postaviti pod vprašaj,« je dodal romunski predsednik. Po njegovih besedah je z odpovedjo obiska Kijevu poslal »skrajno oster diplomatski signal«. A to ni bil edini tovrsten romunski »signal« na novo ukrajinsko zakonodajo.

V Bukarešti so tudi umaknili povabili, naj obiščeta Romunijo ukrajinski predsednik Petro Porošenko in predsednik vrhovne rade Andrij Parubij. V Kijevu so potrdili novico o odpovedi obiska romunskega predsednika, predstavnica ukrajinskega zunanje ministrstva pa je izrazila »razočaranje, ker romunska stran noče dialoga med voditeljema«.

- **Romi napovedujejo protest pred vladno palačo. Bojan Rajšek. Delo, 27.09.2017, str. 10**

Vlada zavrnila večino zahtev. Romi prepričani, da bi morali imeti svojega svetnika tudi v Ljubljani in Mariboru – »Do izpolnitve zahtev«

Ljubljana, Črnomelj – Romska skupnost v Sloveniji ni zadovoljna s svojim položajem, zato ljubljanska romska zveza Umbrella – Dežnik in Zveza za razvoj romske skupnosti iz Črnomlja sredi prihodnjega meseca napovedujeta množične demonstracije pred vlado.

Prišlo naj bi več kot petsto Romov iz Bele krajine, Ribnice in z Dolenjskega. Na ljubljanski upravni enoti so shod že prijavi, vendar morajo del dokumentacije še dopolniti. Romi že dolgo opozarjajo na svoj diskriminatorski položaj, da živijo v slabih življenjskih razmerah, da jih delijo na avtohtone in neavtohtone, za protest v Ljubljani pa so se odločili, ker je vlada zavrnila večino njihovih zahtev iz dopisa, ki so ji ga poslali.

Med njimi tudi poziv za takojšnjo spremembo zakona o romski skupnosti, ki bi omogočila dostop do osnovne infrastrukture in prepovedala prisilne izselitve. Vlada jim je odgovorila, da uvedba prepovedi deložacij ali začasnega moratorija nanje ne bi bila dopustna, saj je treba spoštovati lastninsko pravico. Glede romske zahteve za razpustitev njihove krovne organizacije, Sveta romske skupnosti, ker ta ni sestavljen iz vseh delov romske manjšine – 14 članov od 21 prihaja iz Zveze Romov Slovenije Jožeka Horvata Muca, ki je hkrati tudi predsednik Sveta romske skupnosti – vlada pravi, da je že ustanovila medresorsko delovno skupino za spremembo zakona o romski skupnosti.

V občinskem svetu bi radi predstavnik tudi v Ljubljani

Romi znova zahtevajo svoje predstavnike v občinskih svetih, in to v Ljubljani, Mariboru, Škocjanu, Velenju, Ribnici in na Jesenicah. Vendar vlada meni, da je zakonodaja, ki ureja politično participacijo romske skupnosti na lokalni ravni, ustrezna, zato spremembe niso potrebne. Razlog, da med 20 romskimi občinami ni omenjenih, vlada utemeljuje s tem, da je pogoj za politično predstavništvo romske skupnosti v občinskem svetu njena tradicionalna oziroma zgodovinska naselitev na določenem območju, ki pa ga navedene občine ne izpolnjujejo.

Ribniški župan Jože Levstek je za Delo povedal, da v občini deluje posebna komisija za Rome, zato v občinskem svetu nimajo romskega svetnika in ga tudi v prihodnje ne nameravajo imeti. Zakonodajalec je namreč Ribnico v zakonu o lokalni samoupravi izpustil s seznama romskih občin, saj tamkajšnji Romi niso avtohtoni prebivalci. Podobno meni škocjanski župan Jože Kapler, ki pravi, da lahko Romi kandidirajo na volitvah tako kot vsi njihovi občani.

Davčna in prekrškovna abolicijska

Pravice do vode in sanitarij ni mogoče enačiti s priključitvijo objektov na javni vodovod ali kanalizacijo, ugotavljajo v vladi glede romske zahteve za takojšen dostop do pitne vode v vseh romskih naseljih. Tudi pri pravici dostopa do električnega priključka ne glede na pravni status objekta vlada ni pritrdila romski zahtevi, ker da je treba spoštovati zakon o graditvi objektov. To pa pomeni, da brez gradbenega dovoljenja ni mogoče pridobiti električnega priključka, saj bi se v nasprotnem primeru nelegalna naselja samo širila. Romi so v dopisu zahtevali legalizacijo domov, starejših od 25 let, odpravo posebnih vrtcev za Rome in vpis otrok v običajne vrtce ter »oprostitev preteklih davčnih in prekrškovnih obveznosti«, ker da jih posamezniki ne morejo odplačati.

Romski aktivist Zvonko Golobič pravi, da s stališči vlade niso zadovoljni in da bodo protestirali do izpolnitve svojih zahtev, pri čemer v Ljubljani ne izključuje niti postavitev velikih šotorov.

Vestnik, Murska Sobota

- **Občina zagotovila dodatni denar. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 39, 28. septembra 2017, str. 5**

Lendavska občina bo letos v obnovo kulturnega doma in trga pred njim vložila 135 tisoč evrov, za obnovo tehnike in opreme pa dodatnih 65 tisoč evrov. Skupaj torej 205 tisoč evrov. To je kar 28 odstotkov več od prvotno načrtovanega zneska v letošnjem letu. Dodatni denar v višini 45 tisoč evrov bodo zagotovili s prerazporeditvijo v proračunu. Gradbena dela bo po že sklenjeni pogodbi izvajalo podjetje Legartis, ki je oddalo najugodnejšo ponudbo med tremi ponudniki, ki so se prijavili na razpis občine. Ta je bil objavljen 20. julija.

»Kulturni dom je v dobri kondiciji, tako da se vse dejavnosti odvijajo nemoteno. Občina nima težav z njegovim vzdrževanjem, čeprav gre za zahteven objekt, trg pred kulturnim domom pa je javna površina, ki jo je prav tako treba primerno vzdrževati, kar tudi počnemo,« so se po konča nem postopku izbire izvajalca odzvali na občinski upravi na naše poročanje o javnem razpisu. V članku smo namreč avgusta ugotavljali, da je opazen razkorak med predvidenimi proračunskimi sredstvi za obnovo kulturnega doma in obsegom obnovitvenih del, navedenih v razpisu, prav tako smo navajali, da je bila letos javnemu razpisu, ki je bil v osnovi pripravljen že lansko leto, dodana tudi dokaj obsežna obnova trga. Trg je namreč bil zgrajen leta 2008 in zaradi poškodb, ki so nastale predvsem zaradi zamakanja, že potrebuje temeljito obnovo. Iz tega je potem izhajal tudi dvom glede zadostnosti proračunskih sredstev za vsa načrtovana obnovitvena dela v tem letu. Toliko bolj, ker ima občina v načrtu razvojnih programov do leta 2020 za vzdrževanje kulturnega doma predvidenih le 220 tisoč evrov.

- **Bralna pismenost je osnova vsega. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 39, 28. septembra 2017, str. 16**

Pismenost v Prekmurju v začetku 20. stoletja

Da je treba znati pisati in brati sta v tem prostoru opozarjala že Ciril in Metod – Evangeličani in katoličani so imeli različne učbenike

Ob dnevu pismenosti, ki ga 8. Septembra praznujemo od leta 1966 na pobudo UNESCO, so v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota pripravili razstavo Pismenost v Prekmurju do 20. stoletja. Zgodovinski pregled, kako se je razvijala pismenost pri nas, s prelomnimi in ključnimi dogodki, pa je na panojih in v vitrinah predstavila slovenistka in latinistka dr. Klaudivja Sedar. Prvi začetki pismenosti v tem prostoru segajo že v 9. stoletje s prihodom Cirila in Metoda v Spodnjo Panonijo, kamor sta prišla, da bi širila krščanstvo, vendar sta kmalu spoznala, da svojih idej ne bosta mogla širiti brez predhodnega opismenjevanja.

Tudi ogrski kralj sveti Štefan je že v začetku 11. stoletja razmišljal o opismenjevanju in zapovedal, naj po deset vasi skupaj ustanovi župnijo, postavi župnijsko cerkev, župnišče in tudi šolo. Pouk v srednjeveških šolah je, tako Sedarjeva, temeljil predvsem na branju, pisanju, računanju in petju. Po doslej znanih podatkih je prva (evangeličanska) šola v Prekmurju začela delovati leta 1544 v Lendavi. Velja tudi za eno od starejših v Prekonjavju.

Da so se ljudje začeli bolj sistematično učiti branja in pisanja, pa je bilo potrebnih več stoletij. Večji razmah je opismenjevanje doživelo šele v času reformacije, ko je začelo delovati več šol in so začeli tiskati prve učbenike, katekizme in berila. Prva prekmurska knjiga je bil Mali katekizem (1715) Franca Temlina, ki je bila verska knjiga, a ker drugih ni bilo, je hkrati služila za učenje branja. Prva učna knjiga Abecedarium szlowenszko, abecednik v prekmurskem jeziku, pa je izšla leta 1725, napisal bi jo naj Mihael Kerčmar. V 18. stoletju so začeli v Prekmurju učna gradiva, učbenike, čitanke in abecednike bolj pospešeno izdajati, še več del na novo ali kot ponatisov pa je izšlo v 19. stoletju. Avtorji so bili tako katoliški kot evangeličanski pisci. V tistem času pa so izšle tudi tri (ne nujno za šole) pomembne slovnice, ki so pomembno pripomogle k dvigu stopnje pismenosti – slovnice Jožefa Košiča (1833), Janoša Kardoša (1871) in Imreta Agustiča (1876). Za Prekmurje je značilno tudi to, da je bilo v 19. stoletju razdvojeno med katoličane in evangeličane, kar je, tako Sedarjeva, narekovalo tudi ločeno šolstvo in dvojne učbenike. Učna gradiva in učbenike so za protestantske šole med drugim pripravljali Števan Lülük, Janoš Kardoš, Mihael Barla in Aleksander Terplan, za katoličane pa Mikloš Küzmič, Jožef Bagary in Janez Murkovič. Temelj za dvig pismenosti pa so bili tudi zakoni, ki so spodbujali in celo zapovedovali, da morajo otroci v šolo. Tako je Marija Terezija v odredbi Ratio educationis I iz leta 1777, ki velja za prvo šolsko uredbo v zgodovini izobraževanja na Ogrskem, dala zapisati, da je splošna šolska obveznost od 6. leta naprej zaželeno. Jožef II. pa je leta 1781 izdal dekret o obveznem šolanju otrok. Odlok o osnovnih šolah iz leta 1845 je poudaril, naj začnejo šolo obiskovati tako deklice kot dečki. Za Prekmurce pa je pomemben tudi Eötvösev zakon o ljudski šoli iz l. 1868, s katerim je bila uvedena obvezna splošna šolska obveznost za vse otroke obeh spolov od 6. do 15. leta.

Branje, pisanje in računanje so temeljne zmožnosti pismenosti, vendar se v sodobnem času poudarja tudi pomen novih oblik pismenosti, kot so računalniška, digitalna, medijska, informacijska, kulturna in še kakšna pismenost, ki so pogoj za uspešno delovanje v družbi. Vendar vse to, zaključki Sedarjeva, izhaja prav iz bralne pismenosti, ki je temelj vsega, kajti če nisi bralno pismen ne moreš biti informacijsko pismen.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **Gnauksvejta smo se bole poznali med sebov. Marijana Sukič. Porabje, Monošter, 28. septembra 2017 - Leto XXVII, št. 39, str. 2**

Gnauksvejta so bili narodnostni dnevi v Železni županiji velki svetki, titi pa gorstaupiti na tej dnevaj je bijo skurok privilegij. Pa nej samo zatok, ka so skupine leko pokazale, ka znajo, liki zatok tö, ka si leko malo potovau, pogledno druge vesnice pri meji, vej pa največ hrvaški pa nemški vesnic leži pri meji, gde je bijo pred 1990. letom mejni pas (határsáv), kama si ovak skur nej mogo priti.

Narodnostni den je vsikšo leto druga narodnost organizirala v Železni županiji, edno leto smo bili tau mi, Slovenci, drugo leto Hrvati, tretjo leto pa Nemci. (Romi so te eštje nej bili priznani kak manjšina ali narodnost.) Ka bi na tom dnevi leko gorstaupili, smo se cejlo leto flajnsno pripravljali, vej smo pa nej steli »v sramoti ostati« pred drugimi pa v drugi vesnicaj. Sploy pa nej pred voditelji partije pa ljudske fronte (népfront), steri so takšne prilike vöponücali, ka bi pokazali, kak »lepau« partija pa rosag skrbita za narodnosti, stere živejo v državi. Pa ka bi se oni tö pokazali na odri. Bilau je dosti gučov, dosti zastav, drugi tau programa so pa napunili s kulturov Hrvatov, Nemcov pa Slovincov v Železni županiji. Tak smo te leko spoznali kulturo eden drugoga, so nam v vüjo prišle kakšne hrvaške ali nemške melodije, probali plesati plese eden drugoga. Po uradnom programi smo se nej domau paščili (kak je tau zadnje čase navada, pa nej samo pri nas v Porabji, liki v Sloveniji tö), smo ostali, se kaj pogučavali, če je bijo bal, malo plesali... Tak smo te drugo leto že iskali poznane obraze med gradiščanskimi Hrvati ali Nemci iz Fižeša...

Pa nej samo tau, ka smo se Nemci, Hrvati pa Slovinci med sebov bole poznali, liki sami Slovinci med sebov tö. Vej smo se pa z ednim avtobusom pelali nastopat, povejmo senički pevski zbor, v sterom je bilau dosta starejši tö, pa sakalovska folklor, se pravi mladina. Mladi smo poslušali starejše, steri so znali vse porabske slovenske pesmi spejvati, so radi spejvali pa se od nji kaj navčili tö. Pa kak fanj je bilau, gda so nam senički pevci med plesom, gda je nam sfalila sapa, pomagali popejvati. Tau je bilau tistoga ipa čistak spontano, ranč probati nej trbelo.

Po spremembi sistema (rendszerültás) so »spontano« tazaostali narodnostni dnevi, vej je pa nej bilau takšne organizacije, kak je bila prej ljudska fronta (népfront), stera bi tau delo nase vzela. Pa narodnosti so se tö začnile ejkstra organizirati, Slovinci mamu svoje Porabske dneve, Nemci majo Heimattreffen, Gradiščanski Hrvati svoje dneve, pa samo tü pa tam nam na pamet pride, ka od drugi narodnosti bi tö trbelo pozvati kakšno skupino. Kak če bi zavolé bili sami sebi. Izjema so narodnosti v Sombotelu (Slovinci, Hrvati, Nemci in Romi), steri se vsakšo leto dobijo v škanzeni na narodnostnom dnevi.

- **Štiri narodnosti - eden varaš. -dm- . Porabje, Monošter, 28. septembra 2017 - Leto XXVII, št. 39, str. 2-3**

Prvi mejsec v geseni je cajt začetka šaulskoga leta. September pa je v Sombotelu vsikdar cajt Narodnostni dnevov tö, štero srečanje od štiri narodnosti pa Madžarov so letos že 14- ič držali v Škanzeni. Datum je vöodebrani tak, ka se leko na odri nutpokažejo vsi mlajši s sombotelski narodnostni šaul pa vrtcov. Organizatorge – letos Slovinci - pa leko vüpajo, ka vrejmen vödrži.

Dež je letos milostivni biu, tak so že trifrtale vöre pred začetkom programa v muzejsko ves staupili člani Društva porabski slovenski penzionistov, štere je v Somboteu pozvala predsednica domanje Slovenske samouprave Marija Kozar, gda so lani novembra svetili 20. oblejtnico upokojenskoga društva.

Kauli stau porabski gostov je vküper z več kak stau drugim navzaučimi gledalo, kak je Folklorna skupina porabski upokojenk nutpokazala prekmursko- ravenske ljudske plese pa tak oprla svetešnji program. Slovinci s porabski vesnic so pripelali eške en par svoji padašov z bližanji Šalovec, z njimi pa sta prišli Iluš Časar Dončec pa strina Ana Ropoš tö, šterivi sta med cejljim srečanjem z mlajšami pa vözraščeniimi vküper redili rauže s kreppapéra. Na program sta prišla zagovornica slovenske narodnosti v madžarskom Parlamenti Erika Köleš Kiss ino generalni konzul RS v Monoštri dr. Boris Jesih ranč tak.

Svetešnji guč je držo vodja Sektorja za Slovence v zamejstvu pri Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu Robert Kojc z

Ljubljane. Kak je tapravo, so Slovenci v drügi rosagaj ambasadori slovenskoga gezika ino kulture. Urad za Slovence pa je donk padaš multikulturalnosti tö, vej je pa normalno, ka več narodov vküper živé. Grajnec so več nej barriere, liki povezüjejo krajine, štere tak bole bogate gratajo, je zaklüčo sekretar.

Ne smejmo pozabiti, ka slovenska (gorenjesinčarska) iža v Škanzeni djenau letos sveti 15 lejt svojoga zidanja, k šteromi je Urad za Slovence vküper z Državnov slovenskov samoupravov dosta pomauči dau.

Kak je šega, so navzaüce pozdravili predsedniki sombotelski narodnostni samouprav v svojoj maternoj rejči: Ladislav Škrapič rovački, Tamás Friedl nemški, László Orfeusz Vajda romski, Marija Kozar pa slovenski.

Direktorica Muzeja Savaria Andrea Csapláros je gučala od toga, ka una svojiva dva sinauva ranč tak v dvej gezi kaj, dvej kulturaj rani. Zatok je vesela, ka leko sombotelski muzeji vsikšo leto mesto dajo srečanji.

Podžupan Sombotela Tibor Koczka je povödo, ka ga veseli aktivnost domanji narodnosti. Te skupnosti pa leko pomagajo svojoma varaši tak tö, ka propagerajo Somboteu, aj leta 2023 grata Glavni varaš evropske kulture. Narodnosti so s svojov kulturov eden važen tau Sombotela, od vsej nas pa zavisi zavisi, kakšo bodaučnost si vödeberejo naši mlajši - je končo podžupan Koczka pa tak opro 14. Narodnostni den.

V programi so vsikdar mlajši prvi na redej. Svoje šaule pa vrtce majo v Somboteli samo Nemci pa Hrvati, vsikša skupina se je nutpokazala z 10-minutnim programom. Mlajši so spejali pa plesali, najbolje lüšni so bili, gda je eden kakši verš pozabo pa brž začno drügoga spitavati. Od Nemcov so gorstaupili Vrtec Pipitér, Vrtec Napsugár ino Nemška narodnostna šaula Antal Reguly. Slejdnji so plesali nemško polko ino francuski valcer, vzgojiteljice z nemški vrtcov pa so na zadnjom tali šatora redile lančece s süjoga testá pa bábe s plajdruka.

Pri Hrvataj je gorstaupo prvi klas sombotelske rovačke šaule, šteta má letos prvo šaulsko leto. Lepau so plesali, verše gučali pa spejali, na gitaro je je sprejavala leranca iz Hrvaške.

V vözraščenom programi so oprvin na oder staupile slovenske Sombotelske spominčice, depa veuka baja se je zgodila: na srejdi naute so se fude pobantivale, pa so mogle pesmarce žalostne doj z odra stapati. Eške dobro, ka so med publikov najšle harmonikara Borisa Velnera, šteta je včasik na pausado dau svoje fude. Slovenska skupina je tak leko odigrala svoj program. Sombotelski Hrvati majo tri vözraščene skupine: plesci plešejo rovačke pa makedonskeplese, mejšani zbor Đurđice spejva ljudske naute z Gradišča pa matične domovine, tamburaši pa igrajo melodije, šteta leko vsikši pozna, šteta je že gda odo na rovačkom maurdji. Domanji Romi so do tega mau nej meli svoje skupine, letos pa se jim je posrečilo nagučati tri mlade pojbe, šteta so napravili bando z imenom Romane shave. Igrali so avtentično ciganjško muziko na dvej kitaraj pa z aluminijastov kanklov za vodau, cuj so pa spejali v romskom geziki. Vale vrejčno gé, ka so se potrudili.

Program se je končo s pihalskov muzikov mladi goslarov, šteta so vsi ojdli v sombotelsko nemško osnauvno šaulo. Njinomi igranji na trpejte so se venak najbolje radüvali Slovenci, vej so pa igrali dosta naut od slovenskoga Slavka Avsenika (Na Golici, Otoček sredi jezera, Na avtocesti).

Začnila se je drüga veselica. Naprej so prišle pobantivane - popravlene fude Franceka Mukiča, pa je bilau normalno, ka so se včasik zglasile pesmarke od porabski penzionistk. Za edno minuto je nej bilau tüüče, cejli Škanzen se je napuno z veselimi slovenskimi melodijami - vej so ostali eške samo Slovenci.

Med spejvanjom so si zatok navzaüci namazali guté pa napunili želaudec, od sombotelski Slovencev pa so gosti dobili edno karto s kejpami o Slovenskoj iži v Škanzeni. Porabski penzionisti so za ižo prinesli razpetké, šteteroga so dali eške doma blagosloviti, aj ram brani vsega hüdogo.

Tak se je končo lejpi den v glavnom varaši Železne županije. Madžari, šteta so vöprišli na program, so leko spoznali ovaške kulture, depa narodnostim je tö nej škaudilo, ka so bole spoznale eden drügoga – farbasti cvejt v Somboteli.

• **»Kam gremo, prijatelji?« -dm- . Porabje, Monošter, 28. septembra 2017 - Leto XXVII, št. 39, str. 3**

»V svet!« - je na vprašanje domačinov v Dolgi vasi odgovorila četa madžarskih vojakov iz Lentija po prestopu jugoslovansko-madžarske meje. Oborožena skupina se je ob začetku sovjetske intervencije po madžarski oktobrski revoluciji leta 1956 umikala proti Sloveniji, kjer so jo na drugi strani meje sprejeli vaščani madžarske narodnosti.

To kratko vprašanje in odgovor nanj sta postala naslov zbornika petih študij, ki ga je leta 2016 – ob 60. obletnici revolucije - izdal Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani s podporo priznanih madžarskih kulturnih in znanstvenih inštitucij. 22. septembra so na Generalnem konzulatu RS v Monoštru zbornik predstavili kar trije soavtorji, med njimi urednik zgodovinar dr. Attila Kovács, literarni zgodovinar dr. Lajos Bence in zgodovinarica Tanja Kolosa. Gostitelj generalni konzul dr. Boris Jesih je v svojem pozdravu izpostavil, da gre tukaj za večno človeško vprašanje - ali zapustiti domovino zaradi težkih okoliščin in reševati življenje v nekem drugem okolju.

Zbornik predstavlja problematiko madžarskih beguncev v Sloveniji v letih 1956 in 1957. Od urednika Attila Kovácsa smo izvedeli, da je v takratno SR Slovenijo pribežalo 2361 madžarskih državljanov. Večji del le-teh je kasneje iz desetih slovenskih zbirnih taborišč odpotoval naprej na Zahod ali se vrnil na Madžarsko. Zgodovinar je navedel še posebej zanimive podatke o Porabju, ki pričajo, da je območje po revoluciji trajno zapustila kar šestina prebivalstva.

Lajos Bence je na predstavitvi izpostavil, da revolucija ni bila »skupna zadeva« le Madžarov v Pomurju in v matici, temveč tudi nasploh Madžarov in Slovencev. V svoji študiji avtor opisuje poročanje slovenskih medijev o dogodkih v severovzhodni sosednji državi.

Članek madžarskega poslanca v Državnem zboru RS dr. Lászla Göncza je v odsotnosti zgodovinarja predstavil urednik. Študija najprej obravnava stališče jugoslovanskega (slovenskega) partijskega vodstva do madžarske revolucije, nato pa navaja izsledke intervjujev s pomurskimi Madžari, ki so po vstaji imeli stike z madžarskimi begunci.

Avtorica Tanja Kolosa je predstavila članek novinarja Slovenskega poročevalca Staneta Lenardiča, ki je ob skopih objavah uradnih tiskovnih agencij skoraj edini (subjektivno) opisal oblačenje, vedenje in želje madžarskih beguncev na gradu Borl pri Ptujju.

Kaj vse se je še dogajalo z madžarskimi begunci v Sloveniji in kakšen odnos so do njih imeli domačini, pa lahko preberete v naši naslednji številki.

- **Igraje v slovenščino. Metka Perger, učiteljica asistentka. Porabje, Monošter, 28. septembra 2017 - Leto XXVII, št. 39, str. 5**

Tako se imenuje slikanica za 1. razred, po kateri se učenci obeh dvojezičnih osnovnih šol v Porabju, od začetka tega šolskega leta pa tudi devet prvošolcev narodnostnega pouka slovenščine na osnovni šoli Jánosa Aranya v Monoštru, učijo slovenski jezik. S pomočjo prirčnih ilustracij so obdelane različne teme, od osebne predstavitve, družine, doma, šole, koledarja, neposrednega okolja, do praznikov. Ker še učenci v prvem razredu niso opismenjeni, celoten pouk učenja jezika poteka ustno. Zato je poučevanje (drugega ali tujega jezika) najzahtevnejše prav v prvem razredu, kajti tukaj se postavijo temelji, na katerih gradiš bolj ali manj zapleten sistem jezika.

Timsko poučevanje jezika

Od prvega septembra šolskega leta 2017/2018 poteka na osnovni šoli Jánosa Aranya v Monoštru narodnostni pouk slovenskega jezika. Devet prvošolčkov, pet fantkov in štiri deklice – večina jih ima slovenske korenine – se šest ur tedensko učijo slovenščino (1 ura je namenjena spoznavanju slovenstva). Kot učiteljica asistentka za pouk slovenščine sem bila povabljen da skupaj z učiteljico Ildiko Antal timsko poučujem prvošolce slovenščino. Tovrstnih izkušenj pred tem še seveda nisem imela, ampak učiteljica Ildika je odlična pedagoginja, ki ima veliko izkušenj s poučevanjem najmanjših, zase pa lahko sedaj že (neskromno) rečem, da imam veliko izkušenj s poučevanjem slovenščine kot drugega/tujega jezika, tako da sva kar hitro postali odličen tim, saj se vsakodnevno pri urah slovenščine spontano dopolnjujeva. Zato močno upava, da bo najino skupno delo obrodilo pozitivne rezultate, kar pomeni, da se bodo učenci ne samo učili slovenščino, ampak tudi naučili. Podobna temu bi namreč morala biti vloga učiteljev asistentov na obeh dvojezičnih osnovnih šolah v Porabju. Torej strokovna pomoč učitelja asistenta, naravnega govornika jezika domačim porabskim učiteljem, kar pa žal zaradi pomanjkanja ustreznega pedagoškega kadra ni izvedljivo.

Učenje/poučevanje jezika

Kot učiteljica slovenskega jezika, gostujoča v drugi državi, se dobro zavedam, da sem tudi sama udeležena v procesu, ne samo poučevanja, temveč tudi učenja tujega jezika. Če se izrazim malce metaforično, nosim v sebi polne kašče madžarskih besed, poimenovati znam vse, od delcev žive do najmanjših delcev nežive narave... Žal pa zgolj učenje besed v slovarski obliki ni dovolj. Vsi, ki poučujemo jezik, bi se v prvi vrsti morali zavedati, da vsaka nova beseda, ki se je naučimo, mora biti takoj umeščena v sistem. Če znam poimenovati v nekem jeziku predmet z imenom miza, to ne pomeni nič. Če pa se naučim jezikovnih vzorcev, povezanih s to besedo, na primer: To je miza. Imam mizo. Zvezek je na mizi... šele takrat sem kot učiteljica (in učenka) na dobri poti do znanja jezika. In če temu dodamo še po ščepec dobre volje, pozitivnega odnosa do (slovenskega) jezika in še kaj, se bo nekaj malega premaknilo – seveda na bolje...

- **Božja pot Števanovčanov. Agica Holec, predsednica. Porabje, Monošter, 28. septembra 2017 - Leto XXVII, št. 39, str. 6**

16. septembra je Slovenska narodnostna samouprava Števanovci organizirala božjo pot v Zirc in Šumeg. Ta pot je že tradicionalna, eno leto se peljemo v Slovenijo, naslednje leto na Madžarsko.

Zjutraj ob šestih smo se napotili, z nami je bil tudi župnik Tibor Tóth. Med potjo smo molili »angelsko pozdravljanje« in zapeli tudi slovenske cerkvene pesmi. Dvojezično mašo smo imeli v cistercijski cerkvi v Zircu. Lepo nas je sprejel cistercijski opat. Med mašo je zapel cerkveni pevski zbor Števanovci. Po maši smo si ogledali cerkev, mnogo zanimivih podatkov nam je povedala turistična vodnica. Potem smo si ogledali knjižnico, stare knjige in kodekse. Gospod nam je razložil zgodovino knjižnice. Pol ure prostega časa smo si lahko dopustili in smo se že morali peljati v mesto Šumeg, kjer nas je pod gradom čakalo kosilo v čardi Grad. Srednjeveška juha, račja pečenka, krompir, zelje, sadna potica in vino so bili na jedilnem listu. Malo smo se prestrašili, ko nismo dobili vilic in nožev, brez njih smo morali jesti, po srednjeveško. Po kosilu nas je čakala dolga pešpot do grada. Nekateri so ostali spodaj, drugi pa smo utrujeni prišli do cilja. Po ogledu grada smo se napotili domov.

Upam, da so se vsi romarji dobro počutili. Posebej bi se rada zahvalila župniku, da je cel dan preživel z nami, in pevskega zboru za lepe slovenske cerkvene pesmi.

- **Ni zadosti sedemkrat odpustiti. L.R.Horváth. Porabje, Monošter, 28. septembra 2017 - Leto XXVII, št. 39, str. 6**

Na 24. navadno nedeljo je v monoštrski baročni cerkvi slovensko sveto mašo daroval gospod Franc Režonja, škofov vikar za narodnostne skupnosti, ki je v pridigi izpostavil pomen ljubezni do bližnjega. Prizadevati si moramo, da odpustimo krivico svojemu bližnjemu – kot je odpustil tudi Jezus – če je potrebno, tudi sedeminsedemdesetkrat sedemkrat, tako bodo tudi nam na našo prošnjo odpuščeni grehi.

- **Odprta cerkev tudi v Sakalovcih. L.R.H. Porabje, Monošter, 28. septembra 2017 - Leto XXVII, št. 39, str. 6**

Tudi Sakalovčani so se pridružili pobudi Festival Ars Sacra, ki je 16. Septembra organizirala dan odprtih vrat v cerkvah. Zaradi slabega vremena ni bilo križevega pota na prostem, temveč so molili v kapelici, kjer so navzoči spoznali tudi zgodovino gradnje kapele. Po sveti maši ob 20. uri so si ogledali prvi del filma Deset božjih zapovedi, nočni program so zaključili z molitvenim bedenjem.

- **Košičevi dnevi kulture in Plečnikovo leto. Ernest Ružič. Porabje, Monošter, 28. septembra 2017 - Leto XXVII, št. 39, str. 10**

Bogojina: Čednim stoji svejt!

Kulturni program, razstava del Društva Likos, razstava del osnovnošolcev na temo Jožeta Plečnika, s kolesom do Plečnikovih sakralnih spomenikov, vodeni ogled Plečnikove cerkve v Bogojini in cerkve svetega Martina v Martjancih ter koncert mešanega pevskega zboru Štefan Kovač iz Murske Sobote so bili prireditve in dogodki 28. Košičevih dni kulture v Plečnikovem letu. Sicer nekoliko manj prireditev v krajšem času, toda z dovolj bogato in pestro vsebino, h kateri sodi tudi natis vsebinsko zanimivega zbornika, ki ima na naslovnici izviren podpis arhitekta Jožeta Plečnika (1872 – 1957). Prireditve so bile vključene tudi v Dneve evropske kulturne dediščine in teden kulturne dediščine v Sloveniji, ki so bili sicer nekoliko pozneje (23.-30.9.2017).

Dnevi kulture so nastali v spomin na življenje in delo Jožeta Košiča. Vsakokrat so posvečeni z Bogojino in sosednjimi kraji

povezani osebnosti ali dogodku. Tako, prvič Jožefu Košiču, nato Ivanu Baši, dr. Jožefu Smeju, Ivanu Camplinu, dr. Vilku Novaku, Ignaciju Maučecu; pa 70-letnici Plečnikove cerkve, Mladini in otrokom, Pesmim in glasbi, 800-letnici prve pisne omembe Bogojine ter še drugim osebnostim in dogodkom. Vseskozi, tudi letos, pod geslom Košičeve misli, da „Čednim stoji svet!“.

Vse, kar moramo vedeti o Plečnikovem letu ali skoraj vse, je zapisano v tokratnem zborniku, po obsegu nekaj skromnejšem kot prejšnja leta, ampak v primerjavi s prvimi še vedno z dovolj bogato vsebino. Urednik zbornika je Marko Vugrinec, s prispevki pa so sodelovali Jožef Smej, Stanislav Zver, Ajda Barbarič, Neja Kosi Lovrenčec, Tomaž Lopert, Janja Bürmen in Leopold Kočar. Objavljenih je tudi več fotografij (tudi župnika Ivana Baše, ki je povabil Plečnika v Bogojino in bil pobudnik gradnje nove cerkve) in reprodukcij likovnih del, ki so jih pod mentorstvom Jožeta Gutmana narisali osnovnošolci. Jože Plečnik je pustil trajne sledi v Sloveniji in v širšem prostoru Srednje Evrope. »Plečnika danes prepoznavajo kot arhitekta, ki je vse svoje življenje posvetil arhitekturi in iskanju govornice v njej, ki bi bila dovolj prepoznavna za vse, tako za strokovnjake kot tudi za širši krog ljudi oziroma njene uporabnike. Arhitektura kot taka po njegovem mnenju naj ne bi bila sama sebi namen, ampak naj bi predvsem služila ljudem, jim (po)nudila prostor srečevanja in odpirala nove duhovne poglede, « je v Besedi urednika zapisal Marko Vugrinec.

V prvem tekstu škof dr. Jožef Smej naniza nekaj podrobnosti o arhitektu, tudi iz njegovega otroštva, in omeni študij na Državni obrtni šoli v Gradcu. »Leta 1901 je odprl samostojen arhitekturni atelje na Dunaju. V Pragi je poleg drugih del zasnoval cerkev Srca Jezušovoga. Njegova dela je občudoval sam češki predsednik Masaryk. Plečnik je bil 16. junija 1920 soglasno izvoljen za rednega profesorja na ljubljanski univerzi«, piše Jožef Smej. Naj nariše načrte za bogojinsko cerkev, ga je povabil župnik Ivan Baša. »Za novo cerkev v Bogojini je naredil več študij. Ena izmed njih je z dvema stolpoma. Bogojinčani so bili navdušeni. Vsem je študija ugajala,« poudari Jožef Smej in pojasni, da načrt ni bil všeč Plečnikovemu bratu Andreju, tudi župniku. Le-ta ga je opomnil, naj ohrani staro cerkev iz 14. stoletja. Zato je naredil nov načrt z okroglim stolpom, kar vernikom ni ugajalo. Hoteli so, naj bi bila nova cerkev podobna drugim, a so se sprijaznili s pomirjujočimi besedami svojega župnika.

Arhitekt Andrej Hrausky velja za enega izmed najboljših poznavalcev Plečnikovih del v Sloveniji. Z njim se je pogovarjal Marko Vugrinec in objavil intervju z naslovom O prizadevanjih, zamislih, konceptih, prepričanjih in simbolih v arhitekturi največjega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika. Sogovornik je o prvinah arhitekturnega sloga Jožeta Plečnika dejal, da se je le-ta spraševal, ali je arhitektura morda podobna jeziku, »ko lahko neko stvar povemo na več načinov in uporabimo domač ali tuj jezik, dialekt ali knjižni jezik.« Plečnik je bil prepričan: »Če govori s klasičnim arhitekturnim jezikom in uporablja stebre, piramide in druge klasične elemente, ki jih razumemo pravzaprav že zadnjih 5000 let, in jih uporabi v svoji zasnovi, da bo na ta način širše razumljen tudi pri običajnih ljudeh.« O bogojinski cerkvi Andrej Hrausky tudi meni: »Izgled cerkve v Bogojini je relativno običajen oziroma klasičen, on skuša govoriti z govornico teh krajev in z domačimi materiali, in jo s tem poskuša približati uporabnikom, medtem ko pa je, po drugi strani, v sami zasnovi cerkev nekaj popolnoma novega, lahko tudi rečemo, da gre za inovacijo.«

Dveh bližin šepet je razmišljanje sedanjega župnika Stanislava Zvera. Izpostavi privlačnost in lepoto cerkve in opomni, da se pogosto pozablja »kakšna duša in duh se skrivata v ozadju, v duhovnih temeljih in v lepoti svetišča po njegovem avtorju, namreč da je bil sam potopljen v Boga in s posebno ljubeznijo delal načrt za cerkev...« Rečeno poenostavljeno: Plečnikova Bela golobica, kot cerkvi tudi rečejo, je narejena tako, da v popolnosti služi svojemu, verskemu namenu, kar avtorja zapisa predvsem zanima.

Ajda Barbarič, Neja Kosi Lovrenčec in Janja Bürmen pa so se pogovarjale s Slavko Horvat, Janezom Vogrinom in Jožetom Benkovičem o njihovih spominih na gradnjo bogojinske cerkve.

Seveda pa je v Plečnikovem letu govora tudi o drugih arhitektovih mojstrovinah, tako v Sloveniji (Narodna in univerzitetna knjižnica, pokopališče Žale, spominsko obeležje padlim v narodnoosvobodilni borbi v Gorjah na Gorenjskem) in na tujem, predvsem v Pragi.

- **Žogarija na hrvaškem. Agica Holec, ravnateljica. Porabje, Monošter, 28. septembra 2017 - Leto XXVII, št. 39, str. 12**

15. septembra zjutraj ob šestih smo se učenci in učitelji DOŠ Števanovci napotili na Hrvaško v Zagreb, kjer so organizirali mednarodno tekmovanje z naslovom Žogarija. Lansko leto je bilo v Monoštru in je zmagala naša šola. Spet so nas povabili in tako smo se peljali na dolgo pot v Zagreb.

V ekipi nas je bilo 13 učencev in dve spremljevalki. Učiteljica Marietta, ki uči telesno vzgojo, in jaz, kot ravnateljica. Pot je bila dolga, ob 9.45 smo prispeli do šole Alojzija Stepinca v Zagrebu. Vreme je bilo slabo, deževalo je, zato smo bili v telovadnici. Dobili smo svoje mesto, tablo z imenom naše šole in vijoličaste majice. Slavnostni govor sta imela dr. Smiljana Knez, veleposlanica RS v Zagrebu, in mag. Darko Repenšek, državni sekretar direktorata za šport Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport RS. Potem se je začelo tekmovanje. 8 skupin je bilo iz 7 držav. Program je bil zelo zanimiv in pester. Spretnostne igre, nogomet in kviz, na katerem so učenci lahko pokazali, kako so pridni. Kolegica Marietta je tudi pokazala, kako brce zadetke v nogometu na gol.

Plesni in pevski nastopi so obogatili ta dan. Učenci naše šole so bili pridni, dobili so nagrade in darila. Po tekmovanju smo se peljali v hostel Arena, kjer nas je čakalo kosilo. Utrujeni, ampak z lepimi spomini smo se pripeljali domov. Hvala lepa vsem organizatorjem za možnost, da smo lahko sodelovali na Žogariji. Posebej hvala gospodu Slavku Sakelšku in gospodu Laminu Diallo, da smo lahko prišli na Hrvaško, pri tem sta nam prav onadva veliko pomagala.

Reporter

- Odpoved : o Cerarjevi odpovedi že dogovorjenega obiska v Zagrebu /Ivan Puc. – št. 39, 25.09.2017, str. 17
- Spopad ob Vzhodni reki /Ivan Puc. – št. 39, 25.09.2017, str. 40-42

- Staroverci so verjeli, da ob smrti lahko greš v tisto, kar si želiš : Pavel Medvešček, zbiralec ljudskega izročila / Robi Šabec. – št. 39, 25.09.2017, str. 48-52

Periodične publikacije – kazala

- **Patterns of Prejudice, Volume 51, Issue 3-4, 2017**
Special Issue: Antisemitism and Socialist Strategy in Europe 1880–1917. A special issue guest-edited by Brendan McGeever and Satnam Virdee
<http://www.tandfonline.com/toc/rpop20/51/3-4?nav=toCList>
- **Nations and Nationalism, Volume 23, Issue 4, October 2017**
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/nana.v23.4/issuetoc>
- **Journal of Multilingual and Multicultural Development, Vol. 38, Issue 5, 2017**
Special Issue on Translingual Literacies
<http://www.tandfonline.com/toc/rmmm20/38/5?nav=toCList>
- **Journal of Multilingual and Multicultural Development, Vol. 38, Issue 6, 2017**
<http://www.tandfonline.com/toc/rmmm20/38/6?nav=toCList>
- **International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, Volume 20, Issue 7, 2017**
<http://www.tandfonline.com/toc/rbeb20/20/7?nav=toCList>